

24–29 november

Debatter m. m.

Fredagen den 24 november

Sid.

Interpellationer:

av herr Virgin ang. samordnad handläggning av frågor, vilka aktualiseras genom Sveriges ansökan om association med EEC	4
av herr Carlsson, Eric, ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.	4

Tisdagen den 28 november

Svar på interpellationer:

av fru Svenson ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket	6
av herr Sveningsson om utredning angående verkningarna från nykterhetssynpunkt av nuvarande fria tillgång till sprit, m. m.	6

Interpellationer:

av herr Elofsson, Gustaf, om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak	24
av herr Jonasson om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar	24

Onsdagen den 29 november

Vissa ändringar i kommunala vallagen	26
Statlig konsumentupplysning och konsumentvaruforskning	29
Om utredning rörande internatskolorna	31
Avvägningen mellan vatten- och värmekraft	32
Om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet	33
Luftföroreningarnas inverkan på person och egendom	35

	Sid.
Upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område	36
Vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation	42

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 29 november

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, ang. ändring i kommunala vallagen m. m.	26
Statsutskottets utlåtande nr 164, ang. bestridande av vissa kostnader för bärgning m. m. av regalskeppet Wasa	29
— nr 165, om statlig konsumentupplysning och konsumentvaruforskning	29
— nr 166, om rätt för hemvärnsbefäl att i visst fall använda militär nedsättningsbiljett	30
— nr 167, om utredning rörande internatskolorna	31
— nr 168, om kristendomsundervisning vid de yrkesinriktade linjerna av enhetsskolans klass 9	32
— nr 169, om möjlighet för lärare på lågstadiet att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan i Stockholm	32
— nr 170, ang. avvägningen mellan vatten- och värmekraft, m. m.	32
— nr 171, ang. försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter	33
— nr 172, ang. nedsättning av viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran, m. m.	33
— nr 173, om statsanslag till flyttningsersättning åt folk- och småskollärare m. fl.	33
— nr 174, om en allmän översyn av statsförvaltningen i syfte att ernå förenklingar och kostnadsbesparingar, m. m.	33
— nr 175, om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet	33
Bevillningsutskottets betänkande nr 75, ang. ändring i förordningen om skatt å vissa pälsvaror	34
— nr 76, ang. avtal med Thailand för undvikande av dubbelbeskattning	35
Lagutskottets memorial nr 1, ang. av lagutskotten vidtagen ändring i de allmänna grunderna för ärendenas fördelning mellan lagutskotten	35
Andra lagutskottets utlåtande nr 66, ang. luftföreningarnas inverkan på människan, m. m.	35
— nr 67, om höjning av maximihastigheten för vissa tunga fordon	35
Jordbruksutskottets utlåtande nr 38, ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område ..	36
— nr 39, ang. vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation, m. m.	42

Fredagen den 24 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 17 in-
nevarande månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr
18, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition med förslag till lag om ändring i
kommunala vallagen m. m. ävensom en i
ämnet väckt motion;

statsutskottets utlåtanden:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående bestridande av
vissa kostnader för bärgning m. m. av
regalskeppet Wasa jämte i ämnet väckt
motion;

nr 165, i anledning av väckta motioner
om statlig konsumentupplysning och
konsumentvaruforskning;

nr 166, i anledning av väckta motio-
ner om rätt för hemvärnsbefäl att i visst
fall använda militär nedsättningsbiljett;

nr 167, i anledning av väckt motion
om utredning rörande internatskolorna;

nr 168, i anledning av väckta motio-
ner om kristendomsundervisning vid de
yrkesinriktade linjerna av enhetssko-
lans klass 9;

nr 169, i anledning av väckt motion
om möjlighet för lärare på lågstadiet att
få sin utbildning förlagd till lärarhög-
skolan i Stockholm;

nr 170, i anledning av väckta motio-
ner angående avvägningen mellan vat-
ten- och värmekraft samt om behand-
lingen av större frågor om utbyggnad av
vattenkraft;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående försäljning av vis-
sa allmänna arvsfonden tillfallna fastig-
heter;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående nedsättning av
viss allmänna arvsfonden tillkommande
fordran, m. m.;

nr 173, i anledning av väckta motio-
ner om statsanslag till flyttningersätt-
ning åt folk- och småskollärare m. fl.;

nr 174, i anledning av väckta motio-
ner om en allmän översyn av statsför-
valtningen i syfte att ernå förenklingar
och kostnadsbesparingar, m. m.; samt

nr 175, i anledning av väckta motio-
ner om tillsättande av en parlamenta-
risk kommitté för kontroll av den stat-
liga verksamhetens effektivitet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
angående ändring i förordningen den 30
juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa päls-
varor jämte i ämnet väckta motioner;
samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
avtal mellan Sverige och Thailand för
undvikande av dubbelbeskattning beträf-
fande skatter å inkomst och förmögen-
het;

lagutskottens memorial nr 1, angäen-
de av lagutskotten vidtagen ändring i de
allmänna grunderna för ärendenas för-
delning mellan lagutskotten;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av väckta motio-
ner om utredning av frågan om luftför-
oreningarnas inverkan på människan
samt om lagstiftning angående luftför-
oreningar; samt

nr 67, i anledning av väckta motio-
ner om höjning av maximihastigheten
för vissa tunga fordon; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående upprustning av
forskningen och den högre utbildning-
en på skogsbrukets område jämte i äm-
net väckta motioner; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående vissa ändringar

Interpellation ang. samordnad handläggning av frågor, vilka aktualiseras genom Sveriges ansökan om association med EEC — Interpellation ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.

i hushållningssällskapens organisation, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

råderna och samtidigt erhålla en samlad överblick skulle därigenom lättare kunna tillgodoses.

Interpellation ang. samordnad handläggning av frågor, vilka aktualiseras genom Sveriges ansökan om association med EEC

Herr VIRGIN (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Regeringen har meddelat, att den har för avsikt att omkring den 15 december inge ansökan till EEC i Bryssel om Sveriges associering med gemenskapen. Därigenom kommer att bekräftas vårt lands redan tidigare uttryckta önskan att få medverka till ett fördjupat samarbete i Västeuropa. Vilken utformning ett sådant samarbete än kommer att få, så är det dock redan nu uppenbart att det kommer att spänna över långt vidare fält än hittills.

I de överväganden, som de senaste månaderna gjorts rörande Sveriges anslutning till den gemensamma marknaden, har vid sidan av utrikesdepartementet främst handelsdepartementet varit inkopplat, och där har även tullfrågorna i realiteten avgjorts, trots att de formellt tillhör finansdepartementets kompetensområde. Ett flertal andra departement har emellertid också varit eller kan förväntas bli berörda. Detta gäller exempelvis jordbruksdepartementet, socialdepartementet, ecklesiastikdepartementet och justitiedepartementet.

Den mångfald frågor av ofta helt olikartad karaktär, som aktualiseras inför och under de förestående förhandlingarna med EEC, kommer självfallet att ställa utomordentliga krav på samordning i den administrativa handläggningen. Det måste därför vara angeläget, att handläggningen av europafrågorna på regeringsplanet redan från början samordnas, och det förefaller naturligt om en sådan samordning skedde genom en särskild medlem av regeringen. Riksdagens självklara önskan att kontinuerligt kunna följa utvecklingen på de olika delom-

Aberopande det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få ställa följande frågor:

Ämnar Ers Excellens uppdraga åt en särskild medlem av regeringen att samordna de vitt skilda frågor som aktualiseras i och med vår begäran om anslutning till den europeiska gemenskapen?

Om så icke är fallet vilka andra åtgärder avser Ers Excellens vidtaga för uppnående av samma syfte?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr CARLSSON, ERIC, (cp), som yttrade:

Herr talman! Arbetskraften i de svenska skogarna fullgör en insats av synnerligen stor betydelse. Arbetet måste betecknas som en basinsats, som mycket stora delar av vår exportindustri och näringslivet i övrigt är helt beroende av. Det är därför ett mycket stort intresse att skogsarbetarna får sådana betingelser i sitt arbete att skogsbruket tillförsäkras en kunnig och väl skickad yrkeskår. Medvetandet härom synes bli alltmera allmänt. Organisationer, enskilda och även samhället gör betydande insatser i nämnda syfte.

Det har emellertid inträffat fall som inger betänkligheter ur här nämnda synpunkter. Jag åsyftar vissa händelser i Drevdagen i Idre kommun i norra Dalarna, där domänverket inställt avverkningen vid en större utstämpling på grund av att ortens skogsarbetare ej ansett sig kunna acceptera de arbetsvillkor, som domänverket krävde.

Enligt de uppgifter som funnits att tillgå har skogsarbetarna i Drevdagen

Interpellation ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.

sedan ett 20-tal år tillbaka gjort upp lokala avtal angående skogsarbetena. In- för innevarande avverkningssäsong ställ- de domänverket kravet att huggarna skulle utföra s. k. brossling även under snösäsong. Arbetarna ansåg sig inte kun- na acceptera brossling under snösäsong utan endast under barsäsong. Detta är bakgrunden till inställandet av avverk- ningen vid den aktuella utstämplingen i Drevdagen.

Då avverkningen inställts, har de be- rörda skogsarbetarna, inte endast hug- garna utan också körarna, varit tvungna att söka arbete på annat håll. En del har erhållit skogsarbete i Ängesildret, 6 mil från Drevdagen, och en del i Malung, ett 20-tal mil från Drevdagen. En del har av olika skäl ej kunnat få lämpligt arbete utan blivit arbetslösa.

Det bör uppmärksammas att en del av de berörda är arrendatorer vid domän- verket. Genom arrendeaftalen är de för- pliktigade att hålla djur på de arrende- rade gårdarna. I avtalen finns också vis- sa bestämmelser angående dagsverks- skyldighet. Dessa kan t. ex. innebära att arrendatorn är skyldig att utföra upp till 200 dagsverken per år åt domänverket, medan domänverket å sin sida är skyl-

digt att hålla honom med endast 75 dags- verken.

Med hänvisning till det anförda anhål- ler jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksde- partementet få framställa följande frå- gor.

Är statsrådet villig att i fall som det ovan relaterade medverka till tillvara- tagandet av förefintliga möjligheter till en sådan uppgörelse, som tillgodoser skogsarbetarnas och bygdens rättmätiga intressen?

Anser statsrådet att sådana bestäm- melser i domänverkets arrendeaftal, som t. ex. innebär att arrendatorn är skyl- dig att utföra 200 dagsverken per år men har rätt endast till 75, står i överens- stämmelse med skäligen krav på tryggade sysselsättningsmöjligheter?

Det sålunda begärda tillståndet läm- nades av kammaren.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.12.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 28 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 366, i anledning av väckt motion rörande principerna för intagning vid lärarutbildningsanstalterna;

nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till riktlinjer för organisationen av vården och undervisningen av barn och ungdom med cerebral pares m. m.; samt

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 370, till Konungen i anledning av väckta motioner om utredning angående lagstiftning om mäklarverksamhet.

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÅNG, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara *dels* fru Svensons interpellation angående åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, *dels* ock herr Sveningssons interpellation om utredning angående verkningarna från nykterhetssynpunkt av nuvarande fria tillgång till sprit, m. m., erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Fru Gärda Svenson och herr Sveningsson har i olika interpellationer tagit upp frågor om ytterligare

åtgärder mot alkoholmissbruket och om nya utredningar av hithörande spörsmål. Med anledning härav vill jag — sedan inrikesministern till mig överlämnat fru Svensons interpellation — svara följande.

Under de år som gått sedan 1954 års reformer inom rusdryckslagstiftningen har utvecklingen på det nykterhetspolitiska området kontinuerligt varit föremål för uppmärksamhet från såväl regeringens som myndigheternas sida. Vid skilda tillfällen har den också redovisats för riksdagen i samband med de olika lagstiftningsförslag som tid efter annan framlagts.

När det gäller själva konsumtionsutvecklingen kan man rent allmänt konstatera att spritkonsumtionen — efter en oroväckande stegring under den första tiden efter motbokens avskaffande — visat en nedåtgående tendens. Utvecklingen hade vid årsskiftet nått därhän att spritkonsumtionen låg lägre än före motbokens avskaffande. Även den totala alkoholkonsumtionen, mätt i ren alkohol, var i sjunkande trots en uppåtående tendens i bl. a. vinförsäljningen. Under innevarande år har spritkonsumtionen visserligen ökat. Ökningen har emellertid inte varit lika påtaglig under hösten, och tendensen är inte så klar att man ännu kan dra några mera bestämda slutsatser om den fortsatta utvecklingen. Mätt i ren alkohol ligger konsumtionen av spritdrycker fortfarande lägre än under motbokstiden.

De allvarligaste inslagen i bilden har varit och är den ökade fyllerifrekvensen och det stigande missbruket bland ungdomen samt langningen av rusdrycker. Dessa företeelser, som otvivelaktigt står i ett nära samband med varandra, har också föranlett olika åtgärder. Jag vill erinra om att anordningar för avstängning av missbrukare och för legitimationskontroll vid systembolagets butiker infördes år 1957, samtidigt som

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

skärpta bestämmelser mot langning genomfördes. Ytterligare åtgärder mot langningen har, efter beslut av årets riksdag, blivit genomförda.

Jag vill här också erinra om att regeringen den 13 oktober beslöt tillkalla särskilda sakkunniga för närmare utredning av alkoholreklamens omfattning och verkningar samt av möjligheterna att motverka spritmissbruk genom en registrering av rusdrycksinköpen. Beträffande det sistnämnda spørsmålet vill jag särskilt påpeka att jag i direktiven uttalat att utredningen bör bedrivas skyndsamt.

Jag är självfallet beredd att även framdeles medverka till de åtgärder som kan visa sig erforderliga i kampen mot alkoholmissbruket. Huruvida en höjning av åldersgränsen för utskänkning på restaurangerna kan vara påkallad får bedömas vid ställningstagandet till utskänkingsutredningens nyligen avlämnade betänkande, som nu är föremål för remissbehandling.

Fru Gärda Svenson har särskilt frågat mig om forskningen kring alkoholfrågorna. Denna forskning har starkt intensifierats under senare år. Såsom exempel kan jag nämna att det medicinska forskningsrådets årliga medelsanvisning för ändamålet nära nog tiodubblats under de senaste tio åren. Stora insatser har också gjorts på andra hithörande forskningsfält. Den nya statliga institutionen för teoretisk alkoholforskning med anslutande klinik står nu färdig att tas i bruk. Påpekas bör emellertid helt allmänt att bestämmandet av forskningens närmare inriktning i första hand är en uppgift för de organ som arbetar på detta fält.

Med det anförda, herr talman, får interpellationerna anses besvarade.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för finansdepartementet ber jag att få uttala mitt tack för svaret på min interpellation.

Med hänsyn till att det är så ytterst svårt att komma till rätta med spritpro-

blemen kan jag också ganska långt vara belåten med svarets innehåll, åtminstone med den del som visar att regeringen noga följer utvecklingen och att statsrådet Sträng är beredd att medverka till de åtgärder som kan visa sig erforderliga i kampen mot alkoholmissbruket.

Vad som hittills blivit resultatet av den fria spriten får enligt min uppfattning inte avläsas bara av siffrorna på den totala konsumtionen åren efter 1955, utan mera på hur missbruket och skadeverkningarna av spriten har ökat. Man får här mer bedöma alkoholister-
nas antal, de många fylleriförseelserna och det stora missbruket av sprit i åldersgrupper under 21 år, ja ned i åldersgrupper som tyvärr ligger mycket nära barnåren.

Med det ändå höga spritpris som tillämpas är det säkert många måttlighetsförbrukare som minskat sin konsumtion. Friheten är alltför stor för dem som missbrukar spriten att komma över de kvantiteter sprit som de själva önskar, och statsrådet framhåller också att detta är de mörka inslagen i situationen. Jag vill tillägga att denna bild är mörk och har varit mörk under den fria spritens hela tid.

Man måste anse det vara fullständigt ohyggligt att vi här har en lagstiftning som inte ger någon inköpsrätt i systembolagets affärer före 21 års ålder men att trots detta de ungdomar som så önskar har tillgång till sprit i mycket stor omfattning. Detta gäller som sagt ner till mycket unga årsklasser, och vad blir det av dessa ungdomar som vid sina unga år brukar och missbrukar sprit? De blir säkert i stor omfattning förstörda individer för hela livet.

Det torde inte finnas något område i vårt samhälle där det förekommer så mycken olaglighet och brottslighet som när det gäller överlåtelse av sprit till ungdom. Jag betecknar denna brottslighet såsom mycket svåra brott, och man kan ifrågasätta om inte straffsatserna för spritlangning bör skärpas ytterligare.

Det är riktigt som statsrådet framhål-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

ler i svaret, att det från samhällets sida har vidtagits en del åtgärder, senast vid årets riksdag, i syfte att minska spritmissbruket, men vad som här har utträttats har varit alltför svaga och till synes verkningslösa åtgärder. Kraftigare tag måste tas. De många krav som från olika håll framförs på att hejda och minska ett tilltagande spritmissbruk är berättigade. En stor allmänhet väntar för närvarande att kraftiga tag skall tas i kampen mot alkoholmissbruket.

Från den organiserade nykterhetsvärlden ropas mycket högljutt om ett betydligt höjt pris på spriten, och även socialstyrelsen har stämt in i den kören. Jag delar inte den uppfattningen att den vägen är den rätta. Det verkar som om man från det hållet alltför mycket ser på den totala konsumtionen och alltför litet på missbruket. Frågan gäller inte bara, som man säger, att den totala konsumtionskurvan skall höjas nedåt igen.

Visst kan man genom ett mycket högt spritpris minska totalkonsumtionen, men en sådan åtgärd kommer, som det har sagts många gånger förr, att särskilt hårt träffa oskyldiga familjemedlemmar i familjer där spriten missbrukas.

Man kan nog säga att även om det var en vacker tanke som låg bakom beslutet om fri inköpsrätt för sprit, så blev detta ändå icke någon lyckad anordning. Säkertligen är det många som efteråt i tysthet har ångrat det beslutet.

Även om det har fällts och alltjämt fällt hårda domar över motboken och motbokstiden, hör jag till dem som inte har och aldrig har haft några stora sympatier för motbokens avskaffande. Om motbokssystemet inte var någon lyckad anordning från nykterhetssynpunkt, blev införandet av den fria inköpsrätten ett ännu mindre lyckat system.

Statsrådet Sträng omtalar att en utredning har tillsatts med uppdrag att framlägga förslag om någon form av inköpsregistrering. Jag är särskilt tacksam för att denna utredning har fått direktiv att på detta avsnitt utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Jag tror för

min del mycket mer på en åtgärd av detta slag än på ett väsentligt höjt spritpris.

Utän att på nytt införa det av många så hatade motbokssystemet tycker man att det skulle vara ganska lätt att här ordna en inköpskontroll, och en effektiv sådan. Ett legitimationskort t. ex. med fotografi av innehavaren, så att det inte kan lånas ut, och med möjlighet och skyldighet för systemaffärerna att varje gång inköp sker göra anteckning om inköpets storlek på detta inköpsbevis skulle mycket underlätta kontrollen och ge stora möjligheter att komma en stor del av de många skumma langarna på spåren. Goda vänner och bekanta till ungdomar under 21 år skulle, tror jag, genom ett enkelt kontrollsystem även de bli mycket mer försiktiga och betydligt minska sin felinriktade hjälpsamhet. Att en effektiv inköpsregistrering kommer att tillämpas är nog det minsta som man kan begära, sådan utvecklingen nu har blivit med den fria spriten.

Med den energi och de egenskaper finansministern besitter tror jag att han har goda förutsättningar att klara sin uppgift även på sprithanteringens område. Det kan icke i ett väl organiserat samhälle som vårt vara nödvändigt att spriten missbrukas i en sådan omfattning som nu sker. Den strida, starka och olagliga spritflod som väller ut över landet måste på något sätt hejdas och minskas.

Med detta ber jag än en gång att få tacka statsrådet Sträng för svaret.

Fru SVENSON (cp):

Herr förste vice talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för den redogörelse i svaret på min interpellation för vidtagna och planerade åtgärder för att minska onykterheten, som vi nyss fått höra. Av redogörelsen framgår att statsrådet ej planerar någon utredning av frågekomplex i dess helhet, vilket jag anser påkallat, då tillgängligt material visar stora luckor. En samordning och kartläggning av samtliga faktorer skul-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

le, på bättre sätt än tillgängliga uppgifter, kunna bringa klarhet i vilka åtgärder samhället behöver vidta för att spritkonsumtionen skall minska.

I synnerhet gäller det att få gehör för den propaganda som sätts in mot ungdomsfylleriet, som sedan år 1955 ökat med 154 procent i riket, om man inte inräknar Stockholm och Göteborg. Av den utredningen som Samarbetsnämnden i alkoholfrågan lät göra år 1958 om fyllerister under 25 år framgår att en stor del av ungdomsfylleristerna erhållit sprit genom någon kamrat eller bekant. I detta sammanhang vill jag erinra om den interpellation, som jag ställde till ecklesiastikministern på hösten 1959 angående utredning av kamratkretsens betydelse för de ungas framtid. Jag anser att det material, som redovisas av Samarbetsnämnden i alkoholfrågan, styrker att en allsidig undersökning av kamratlivets betydelse är synnerligen angelägen, inte minst från nykterhetssynpunkt.

Beträffande åldersgränsen för utskänkning av alkohol på restaurang anser jag, såsom redan framhållits i min interpellation, att denna bör sättas till 21 år, inte minst från den synpunkten att det i många fall är svårt att bedöma om en person är 18 år eller yngre. Jag tror också att man kan misstänka att en generös bedömning av åldern sker på restaurangerna, även om man naturligtvis inte medvetet bryter mot gällande bestämmelser. Jag förutsätter att frågan om en höjning av åldersgränsen tas under allvarligt övervägande vid den fortsatta behandlingen av utskänkingsutredningens betänkande.

Som herr statsrådet nämnde har en sakkunnigutredning nyligen tillsatts för att utreda frågan om alkoholreklamen och eventuellt införande av spritregistrering, och jag vill passa på tillfället att uttala min tillfredsställelse med att dessa frågor blir utredda och att utredningen kommer att bedrivas skyndsamt.

Om nykterhetsläget försämras ytterligare, anser jag att någon form av inköpskontroll bör införas och att denna kontroll bör ske genom en registrering av spritinköpen.

Vad gäller alkoholreklamen har jag i en insändare sett att man från Vin- & Spritcentralens sida avvisar påståendet att alkoholreklam bedrivs. Man gör inte reklam utan bedriver propaganda för konsumtion av vin i stället för starksprit. Jag skulle vilja veta vilken skillnad det är mellan att bedriva propaganda och göra reklam i detta avseende. Om man propagerar för vin i stället för starksprit, gör man såvitt jag förstår samtidigt reklam för vin. Under det senaste året har jag tyckt mig märka, att annonserna för vin blivit större och oftare förekommande, och det vore förvånansvärt om inte dessa annonser skulle resultera i ökad vinkonsumtion, vilket är synnerligen betänkligt bl. a. med hänsyn till ungdomens alkoholvanor. Vin är ju för många inkörsporten till alkoholmissbruk.

Beträffande forskning kring alkoholfrågan är jag medveten om de ansträngningar som gjorts för att intensifiera och effektivisera forskningen och åstadkomma bättre vårdmöjligheter för alkoholskadade, men ännu finns det mycket att göra för att förbättra vårdmöjligheterna och inte minst för att förebygga alkoholmissbruk.

Till sist, herr förste vice talman, ber jag att än en gång till finansministern få framföra mitt tack för svaret och för hans löfte att även framdeles medverka till åtgärder mot alkoholmissbruket.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! De båda interpellanterna har ju i stort sett uttalat sin tillfredsställelse med mitt svar på interpellationerna, och därmed skulle jag väl kunna låta mig nöja. De båda inläggen ger mig emellertid anledning att göra några kommentarer.

Jag lade märke till att herr Sveningsson inte trodde på möjligheten att medelst en chockprishöjning på spriten komma till rätta med de oarter som vi för närvarande kan avläsa. Jag kan väl säga att jag på det hela taget delar hans uppfattning på den punkten, även om jag därmed naturligtvis inte sagt, att

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

spritpriset skall vara något slags sakrosant pris för allt vad prishöjningar heter. Det finns ju en gammal regel som säger att man bör låta priset på spriten ha en viss följsamhet till inkomstlägets förändringar. Jag skall inte ge mig in på någon närmare djuplodning i den filosofien, men det finns nog ett skäl från nykterhetssynpunkt att säga, att man inte hur länge som helst kan låta spriten bli relativt billigare än alla andra varor i en utveckling som kännetecknas av en generell prisstegring.

Jag delar emellertid inte den uppfattningen, att man medelst några chockprishöjningar kommer till rätta med alkoholproblemet. Jag tycker att den statistik vi har på området — med all reservation för statistik över huvud taget — också ger en klar dokumentation för denna min uppfattning.

Alkoholkonsumtionen från det sista motboksåret och fram till år 1960 visar per capita glädjande nog en klar nedgång. Det har skett en förändring under år 1961, och det är naturligtvis den förändringen som är en av anledningarna till den nu mycket intensiva debatt om detta problem, som pågår i tidningar och annorstädes. Spritkonsumtionen låg under första halvåret 1961, om jag minns rätt, 8 à 9 procent högre än under första halvåret 1960, men den allra senaste utvecklingen — jag tänker på tredje kvartalet 1961 — verkar mera hoppingsvande; där har faktiskt en nedgång skett, innebärande att konsumtionsökningen i förhållande till tredje kvartalet 1960 är ungefär 5 procent.

Nu är det nog så att spritinköpen har en viss benägenhet att öka under perioder med hög konjunktur, god sysselsättning och stigande inkomster. För åtskilliga är spriten tyvärr en nödvändighetsvara, men för många är den en mer exklusiv lyxvara; och i den mån detta senare är riktigt, förefaller det ju inte överraskande att konsumtionen av sprit stiger när förtjänsterna ökar.

Ser vi på alkoholförbrukningens mer elakartade följder, jag tänker närmast på fylleriförseelserna, finner vi en ganska intressant kurva för totala antalet

sådana förseelser efter det senaste motboksåret, som var 1955. År 1956 ökade fylleriförseelserna i förhållande till senaste motboksåret med totalt 111 procent; det var frihetseffekten som slog över på detta olustiga sätt. År 1957 var procentsiffran densamma, men år 1958 sjönk den till 97 procent, år 1959 till 93 procent och år 1960 till 90 procent. Innevarande år torde inte heller någon större förändring av tendensen vara att vänta.

Däremot ter sig motsvarande sifferserier för kvinnor och för ungdom under 21 år helt annorlunda — detta är ju det skrämmande och olustiga inslaget i utvecklingen. Under första fria året ökades antalet fylleriförseelser av kvinnor med 73 procent, år 1957 var siffran 105, år 1958 var den 124, år 1959 var den 122 och förra året 126 procent. Även under 1961 kommer säkerligen den senast nämnda siffran att uppnås. Fylleriförseelserna av ungdom under 21 år ökade det första fria året med 93 procent och var året därefter 91 procent för att 1958 sjunka med ytterligare några procentenheter. Men under åren 1959 och 1960 steg procentsiffran till 154 och har hittills under 1961 ökat med ytterligare några procentenheter.

Frågan är naturligtvis hur man skall komma till rätta med ungdomsfylleriet. Detta är enligt min mening hela vårt alkoholproblem — jag skall inte öda några ord på den olustiga utvecklingskurvan för det kvinnliga fylleriet; procentuellt förefaller ökningen avskräckande, men i absoluta tal rör det sig om försvinnande små siffror. Inte heller när det gäller ungdomen ter sig kanske de absoluta talen direkt chockerande: 1 på 40 ungdomar omhändertags på grund av fylleriförseelser. Man kan å andra sidan säga att också det är mycket, men det mest otäcka är den i förhållande till motbokstiden mycket starka uppgången, med över 150 procent. Denna uppgång måste sammanhånga med den större lättheten att komma över sprit jämfört med ransoneringstiden.

Jag tror inte att konsumtionen på restaurangerna spelar någon avgörande

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

roll. Sedan motbokstiden har ju sprit-utskänkningsgränsen på restaurangerna gått ned radikalt, på ett alldeles överraskande sätt, men det ligger naturligtvis så till att många under ransoneringstiden använde restaurangerna för en kompletteringskonsumtion, som i dag knappast förekommer när man köper spriten fritt i utminuteringsställen.

Fru Gärda Svenson hade ifrågasatt, om man inte skulle undersöka möjligheterna att höja åldersgränsen för servering av vin och sprit på restauranger från 18 till 21 år och därmed även uppnå samstämmighet med den åldersgräns som gäller för inköp i utminuteringsställen. Vi kommer ju så småningom att presentera ett förslag rörande utskänkningsfrågorna, och jag skall därför inte föregripa den diskussion, som då kommer att hållas. Jag vill dock säga, att jag fortfarande har den uppfattningen att den konsumtion som sker på restauranger under uppsikt — restauranginnehavaren är ju skyldig att hålla ordning inom sina lokaler — är ett litet problem i förhållande till den konsumtion, som sker på de mest underliga ställen där »halvpannan och falukorven» är ingredienserna i den fylla som folk skaffar sig.

Vi har haft 18 år som åldersgräns för servering på restauranger sedan 1917 till dags dato. Man diskuterade mycket allvarligt, om man skulle höja gränsen till 21 år år 1955 i samband med den stora spritreformen. Men man ansåg inte tillräckligt starka skäl föreligga här för. Man kan nog göra gällande, att utvecklingen i fråga om alkoholförtäringen på restauranterna har varit sådan, att man egentligen inte behöver se frågan annorlunda i dag än vad man gjorde 1955.

Den andra fråga, som de båda interpellanterna har uttalat sin tillfredsställelse över, gäller en eventuell registrering av inköpen på utminuteringsställen. Som framgått av interpellationssvaret har regeringen tillsatt en expertutredning, som har att skyndsamt gripa sig an med problemet. En försöksverksamhet på området gjordes för några

dagar sedan vid 8—10 stockholmsbutiker — vilket tidningarna observerade — närmast för att få material för en bedömning av den administrativa belastning, som en registrering skulle innebära, och för att få kännedom om kundernas reaktion inför en obligatorisk registrering.

Frågan om en inköpsregistrering har ju återkommit då och då motionsledes. Senast i våras hade bevillningsutskottet frågan till behandling. Utskottet stannade då för ett uttalande, som innebar att den obligatoriska registreringen egentligen har motbokens alla nackdelar utan att ha motbokens fördelar. Motboken var ju med sin ransonering ett begränsningsinstrument när det gällde inköpen, vilket naturligtvis registreringen i princip inte skall vara.

Man har på något håll i världen försökt sig på en obligatorisk registrering; man har sålunda ett registreringssystem i Finland. Vid kontakter med finska representanter, som studerat frågan, har från deras sida uttalats, att man nog anser att registreringen är fördelaktig — det skall jag villigt erkänna. Men man har inte något liknande system i Norge, Danmark, England, Tyskland, Belgien eller Amerika eller i några andra länder. I Finland är man således ganska ensam om att pröva ett registreringssystem.

För min egen del har jag nog ansett, att systemet kan vara värt att undersöka. Men den förhoppningsfulla entusiasm, som de båda interpellanterna visade i sina kommentarer till tanken på en registrering, föranleder mig dock att redan nu framhålla, att man väl icke bör hysa alltför överdrivna förväntningar om detta vapens effektivitet. Man kan naturligtvis ställa den som tillhandlar sig omåttligt stora kvantiteter under uppsikt och undersöka om han är langare och om han vidarebefordrar sprit till ungdomar. Man kan också med hjälp av den obligatoriska registreringen kollationera åldern hos inköparna. Men man kan aldrig komma till rätta med de relativt vardagliga inköpare, som tar så

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

pass samvetslöst på spritfrågan, att de finner med sin heder förenligt att sälja sprit vidare till ungdomar.

Det är kloka och erfarna karlar, som nu funderar på frågan. Jag hade en överläggning med dem sistlidna veckan. De kommer, som sagt, så småningom att presentera sina förslag, och dessa förslag skall allvarligen prövas. Läget är ju sådant att ingenting bör underlåtas med hänsyn till den utveckling som ungdomsfylleriet för närvarande undergår.

Sedan är hela denna fråga naturligtvis inte en exklusiv alkoholfråga. Frågan gäller snarare ungdomsproblemen i stort. Därmed kommer man ju in på problem, som inte konkret hör så mycket samman med spritregistrering och utskänkingsregler utan som har att göra med frågorna om ungdomens fostran, ungdomsvård, idrott, fritidssysselsättningar och många andra problem, som samhället måste angripa för att kunna komma till rätta med de nu aktuella avarter, som vi finner bland ungdomen.

Det är ganska intressant att studera undersökningar, som har gjorts på olika håll. Jag håller här i handen en undersökning som gjorts av Sifo. Undersökningen gäller ungdomar, som har gripits för fylleri. Man har frågat dem: »Vad är det för fel på dig egentligen? Varför har du börjat dricka alkohol i sådan utsträckning att polisen tar dig?» Man får då följande svar: — Det är lättare att ha roligt tillsammans med andra, om man har konsumerat en viss kvantitet alkohol. — Det är naturligt att man dricker vid festliga tillfällen. — Jag drack därför att det är så ont om andra nöjen. — Jag drack därför att jag inte trivs i staden. — Jag drack därför att jag inte har något att göra på kvällarna. — Jag drack därför att det är trist att ligga i militärtjänst. — Jag drack därför att allting verkar vara så trist. — Jag drack därför att det är lättare att få kontakt med jämnåriga flickor, eller jämnåriga pojkar — det är väl det första som är det mest intressanta.

Det är klart att för dessa ungdomar som växer upp i dag — och de blir vuxna snabbare än vad ungdomen blev

för några decennier sedan — skapas det rader av psykologiska problem, som tillsammans med de naturliga pubertetsåldersproblemen ställer ungdomarna inför svårigheter. De försöker sedan lösa problemen på ett olustigt och oriktigt sätt.

Man kanske ändå kan se en strimma av hopp däri att dessa ungdomar med åren i stor utsträckning växer ifrån osäkerheten, tristessen, sysslolösheten och nervositeten. Dessa psykologiska eller psykiska besvärligheter brukar i regel gå över när de har vuxit upp. Man behöver inte utan vidare se så mörkt på situationen att man transfererar ungdomsfylleriet över på de vuxna. Det finns mycket som talar för att ungdomsfylleriet i dag kan vara ett övergående problem i dess mest utrerade former, men icke förty är problemet tillräckligt allvarligt, det vill jag ytterligare understrika. Man har all anledning att följa det med all uppmärksamhet och se efter över hela det väldiga fältet vad som kan göras för att få en ändring till stånd.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Vårt folk hör ju dessvärre till de folk i världen, som har mest bekymmer med alkoholen. Den som har följt vad som under sekler har gjorts bland annat i svensk riksdag för att komma till rätta med detta problem kommer underfund med att man egentligen bara har gått omkring problemet. Man har aldrig på verkligt allvar gripit sig an med att försöka tränga tillbaka konsumtionen från det kvantum som man haft vid ett visst tillfälle.

De mest allvarliga försöken var när man gjorde slut på husbehovsbränningen och när man genomförde motboken. Men motbokssystemet, sådant som Bratt utformade det, var ju aldrig avsett att göra slut på spritkonsumtionen i det här landet, utan det var ett försök att lära folk suppa på ett hyfsat sätt. Efter hand ökade tilldelningen på motboken så att till och med nykterhetsfolket ansåg att systemet var misslyckat. Så blev så gott som alla här i landet överens om att

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

sprit i stället skulle släppas fri och att man skulle lära svenska folket att använda spriten under ansvar.

Det dröjde inte så värst länge, innan vi allesammans var på det klara med att svenska folket i stor utsträckning inte kan använda spriten under ansvar, och alla som sitter här i kammaren är väl tämligen övertygade om att den procent av det svenska folket, som inte kan det, inte bara är för stor i dag utan är i växande. Missbrukarnas antal växer, inte bara i de åldersklasser som har vuxit upp med motboken utan mest bland dem som befinner sig i utvecklingsåldrarna. Jag håller med finansministern om att detta är ett verkligt allvarligt problem, men jag kan däremot inte dela hans rosenröda förhoppningar om att den tillvänjning vid sprit, som dessa ungdomar nu får, inte skulle sätta några spår sedan de har kommit upp i mogen ålder. En sådan förhoppning stämmer inte alls med de erfarenheter vi har gjort tidigare i fråga om svenska folkets användning av sprit.

Avsikten var ju att försöka vänja svenska folket av med att supa genom att vänja det vid att dricka vin — man skulle försöka få svensken att ersätta starkspriten med vin, och därigenom skulle det åstadkommas ett mera hyfsat umgänge med alkoholen. All erfarenhet har dock visat att vinet inte är någonting annat än en inköpsport till ett bruk av starkare drycker. När ungdomen börjar dricka vin i hemmen, på tillställningar eller på restauranger, dröjer det inte så länge förrän den vill ha starkare varor. Sedan finns det också många unga som inte går omvägen över vinet utan börjar med spriten direkt.

Vad skall man då göra? Det har man frågat sig, och så börjar man att gå omkring problemet igen, precis som man har gjort hela tiden förut. Nykterhetsfolket vänder sig emot spritreklamen. Som om den spelade en sådan roll att den över huvud taget är värd att nämna i sammanhanget! Är det någon som tror att det skulle drickas så värst mycket mindre vin och sprit, om det inte gjordes reklam? Det skulle inte bli

många liters minskning av konsumtionen, om man slopade alkoholreklamen.

Jag delar också finansministerns uppfattning beträffande registrering av inköp. Vi har aldrig någonsin i detta land haft ett restriktionssystem — ty ett sådant blir det ju i viss utsträckning — som man inte har gjort sitt bästa för att försöka kringgå. Det gjorde man, när man slopade husbehovsbränningen, det gjorde man, när man genomförde motbokssystemet, och det har man gjort även efteråt. Ingen av oss väntade att vi efter det att spriten släppts lös skulle få en langning av sprit av den omfattning som vi har för närvarande. Langningen är av oerhört mycket större omfattning än under motbokstiden. Och vad gör vi mot den?

Vi skall ha strängare lagar, säger man. Men ingen vill vara med om att genomföra strängare lagar. Ingen vill vara med om att hålla efter brottslingarna på ett sådant sätt eller ta hand om och uppfostra dem på ett sådant sätt att man kan få ett slut på detta. I realiteten härskar ett låt gå-system, och under tiden inte bara växer brottsligheten, utan alkoholismen sprider sig mer och mer.

Jag har precis samma uppfattning nu som när vi släppte motboken, nämligen att vi aldrig kommer till rätta med detta problem, om vi inte inriktar oss på att krympa den alkoholvolym, som det svenska folket får i sig. Det kan vi göra på många sätt. Om man skall ha ett motbokssystem, skall man ha ett som pekar i den riktningen, och inte i samma riktning som det brattska systemet.

Jag är på det klara med att det inte finns någon möjlighet att vinna gehör för en sådan tanke för närvarande, och det är inte heller därför som jag har tagit till orda här i dag. Jag har gjort det för att förklara, att vi inte skall tro att vad interpellanterna här talat om och vad finansministern pekar på skulle kunna rädda oss ur de bekymmer som vi nu har. Så är nämligen inte förhållandet.

Å andra sidan är jag på det klara med att vi måste gå mycket, mycket längre i fråga om alkoholisering av svenska

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

folket, innan man inser hur allvarlig denna fråga i verkligheten är. Eftersom det tar mycket lång tid att utreda denna sak, vilket framgick av den förra utredningen, kunde man mycket väl börja nu. Om vi talar med läkare om de alkoholskador som visat sig redan under denna korta tid och eftersom vi inte kan räkna med någon minskning, står det klart att alkoholskadorna måste bli betydligt större under de närmaste 10—15 åren. Så lång tid tar det kanske, innan vi blir färdiga med en ny utredning. Då är vi kanske framme vid en tidpunkt, då majoriteten av svenska folket säger, att eländet med spriten inte kan fortsätta längre utan att vi måste göra någonting. Då skulle man kunna ha en utredning färdig.

Men det blir naturligtvis ingen utredning! Och när vi kommer till det stadiet, att allt fler och fler tar sig för huvudet och undrar hur det hela skall sluta, när den ena familjen efter den andra splittras, när vi får ett alltmer ökat antal skilsmässobarn och ökad beläggning på alkoholistanstalter och sinnessjukhus, en utveckling som redan har börjat — vad skall vi svara då?

Jag slipper förstas att svara, men en del av er andra får kanske göra det!

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag vill knyta några randanmärkningar till den hittills förda debatten, men jag vill inte ge mig in på någon längre utläggning av den karaktär som den senaste talaren förde.

Låt mig först med en viss tillfredsställelse konstatera, att tanken på att pröva ett system med registrering förefaller vinna terräng. Från vårt håll motionerade vi om den saken i våras men mötte en mycket kylig riksdag, även bland företrädare för de partier som i dag talar mycket varmt för en sådan tankegång. Vi kan också notera, att finansministern efter några månaders betänketid också kommit till slutsatsen att man nog kan pröva detta.

Sedan till frågan om prisernas möjliga samband med konsumtionen! Socialsty-

relsen är bland dem som ansett att man borde försöka sig på en chockhöjning, och den frågan kan man väl diskutera. Låt mig här bara konstatera att finansministern ansåg det rimligt och riktigt, att man ser till att spritpriserna i varje fall inte bleve lägre i förhållande till arbetsinkomsten. Får jag då be finansministern att dra ut den logiska konsekvensen av detta resonemang. Detta skulle väl innebära att man säger, att då borde rimligen relativt högre alkoholpriser få en fortsatt inverkan i samma konsumtionsåterhållande riktning. Jag skall eljest inte försöka mig på att presentera några konkreta förslag på detta område, men jag tycker det ligger logik i ett sådant resonemang.

I den samling statistik som finansministern gav en god exkurs i här finns det också en tabell mot slutet, några staplar som på ett ganska klart sätt belyser sambandet mellan konsumtion av spritdrycker per invånare och det pris man får betala per arbetstimme. Det är alldeles uppenbart att konsumtionsvolymen och det pris man får betala per arbetstimme står i ett bestämt förhållande till varandra. Ingenting kan stämma i detalj, eftersom så många andra omständigheter inverkar, men att det finns ett klart samband här är alldeles uppenbart.

Från vårt håll begärde vi i våras en samlad översyn över hela problemkomplexet mot bakgrund av de erfarenheter man kan väntas ha fått sedan motboken avskaffades 1955. Det blev ju bara ett mycket, mycket partiellt bifall till den tankegången. Jag tror att den i hög grad har aktualitet fortfarande och att det vore på tiden att göra en sådan samlad översyn. Det är klart att man kan säga att man kontinuerligt följer utvecklingen och på förekommen anledning vidtar åtgärder då och då, men det vore nog ändå idé att tänka sig en sådan samlad översyn och detta ganska snart.

Sedan lade jag märke till att finansministern hade litet svårt att bestämma sig, huruvida han skulle beteckna ungdomsfylleriets ökning som en mycket allvarlig sak eller som en sak som väl

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

får karakteriseras närmast som ungdomligt oförstånd. Att en på fyrtio ungdomar omhändertags för fylleri fann finansministern inte chockerande. Jag kan inte dela den uppfattningen. Uppgiften innebär, att nära en ungdom från varje skolklass efter några år är omhändertagen för fylleri, och det är ändå ett ganska avancerat förfallssymtom när sådant sker. Att någon redan i den åldern kan komma därhän är olustigt och ger en ganska mörk prognos för utvecklingen.

Vi vet så förtvivlat litet på detta område, och det är därför från alla synpunkter glädjande, att forskningen ökar och ökar mycket starkt. Just när det gäller forskningen har vi en av de stora försummelserna. Vi måste försöka grunda våra åtgärder på vetenskapligt belagda fakta i stället för på den uppsjö på spekulationer hit och spekulationer dit som ännu i hög grad dominerar debatten här. Med all respekt för finansministern kan jag inte tycka annat än att han i sitt senaste anförande hängav sig väl mycket åt sådana spekulationer, kanske dock inte i samma grad som herr Elowsson. Jag tror att en ökad forskning när det gäller de sociala och medicinska sammanhangen måste vara grundläggande för att vi skall komma framåt med detta mycket stora och svåra problem, som vi kämpar med under mycket växlande framgång.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag begärde ordet för att säga ett par ord med anledning av finansministerns senaste anförande.

Finansministern tror inte på att en chockhöjning är det rätta när det gäller spritpriset, och därvidlag har vi tydligen samma uppfattning. Men jag kan också dela finansministerns uppfattning, att spritpriset inte skall vara fastlåst, utan bör följa med prisutvecklingen på andra områden. Det finns emellertid anledning att fråga: Hur var det 1956, när det skedde en betydande höjning av spritpriset? Då talade man inte så mycket om prisutvecklingen, utan då var or-

saken till höjningen att spritkonsumtionen, som ökat så väsentligt, skulle minskas. Kanske var det också ett intresse att få mera pengar till statskassan. Ingen kan väl påstå att spritpriserna i detta land är låga — de är i själva verket höga.

Jag skall inte plocka fram något av den statistik som i denna fråga har tillställts riksdagens ledamöter på senaste tiden. Jag vill bara peka på att i åldersgruppen 15—17 år — den lägsta åldersgrupp som det finns någon statistik för — har fylleriförseelsernas antal stigit hela tiden alltifrån 1954. I denna åldersgrupp visar statistiken år 1954 813 fylleriförseelser, och år 1960 hade antalet stigit till 3 100. Är inte just denna stora konsumtion i de allra lägsta åldrarna det allra värsta av allt?

Finansministern tyckte att interpellanterna var väl entusiastiska för en inköpsregistrering och en kontroll i det avseendet. Ja, nog måste en inköpsregistrering betyda en hel del, och vi får väl inte glömma bort att all spritförsäljning till ungdomar under 21 år är en olaglig hantering.

Sedan vill jag också ge uttryck för samma uppfattning som herr Hanson i den delen, att jag inte är så optimistisk som finansministern, att jag tror att ett spritmissbruk i unga år växer bort av sig självt och att ungdomarna blir bra i alla fall. Det ligger i stället nära till hands att hysa den uppfattningen att de, som jag redan har sagt, tar skada för hela livet. Även jag tycker att en fylleriförseelse på var fyrtionde ungdom är en hög siffra.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Då jag tillhörde 1944 års nykterhetskommitté och, så vitt jag just erinrar mig, är den ende här i kammaren, som är kvar ifrån den kommittén — vars betänkande så småningom lade grunden för den lagstiftning, som vi nu har — må det tillåtas mig att säga några ord.

Jag vill till att börja med gärna ansluta mig till huvudlinjen i finansministerns

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

anförande. Jag tror, att jag skulle kunna våga karakterisera den såsom realistisk och såsom balanserad.

Man har här i debatten fört in det gamla begreppet motboken. Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter: Varför avskaffade vi motbokssystemet på sin tid? Anledningen var helt enkelt den, att vi varje år hade gjort allt mer dystra och nedstämmande erfarenheter av detta system, så att riksdagen till slut inte ansåg sig kunna stå till svars med att vidmakthålla systemet. Under en ganska lång följd av år före motbokens avskaffande steg ju alkoholkonsumtionen oavlättligt — trots motboken. Man forskade och försökte komma fram till orsaken till denna företeelse. Vi inom kommittén ansåg, att i varje fall en anledning till den starka stegringen låg i den suggestiva effekten av motbokssystemet. Den meningen har, så vitt jag har kunnat finna, sedermera inte kunnat vederläggas.

Det fanns emellertid ytterligare en anledning, som spelade in och som även tidigare har berörts i debatten. Det var langningen eller — som det då ofta hette — motboksöverlåtelse. Det var en otäck företeelse. Systemet att överlåta motböcker florerade i vårt land i en utsträckning, som vi inte hade någon kännedom om, när vi startade vårt utredningsarbete. Det visade sig i ett relativt tidigt skede av utredningen, att tusentals oförvitliga medborgare här i landet, som aldrig skulle tänka på att själva konsumera sprit eller att göra någonting ohederligt, mycket väl ansåg sig kunna ställa sina motböcker, som de själva alltså inte använde, till förfogande för andra människor. Det var en uppluckring av rättsbegreppen, som i varje fall föreföll oss avskräckande och som medverkade till att kommittén intog sin ståndpunkt praktiskt taget enhälligt.

Jag vill ingalunda bestrida, att den fylleristatistik, som man här visar upp, är nedstämmande. Men man måste behandla denna statistik med en viss urskilning och nyansering. Vi bör då tänka på att denna statistik till en betydande del avser ett klientel, som så att säga

springer ut och in i domstolslokalerna. Det är rätt ofta samma människor, som om och om igen blir gripna för fylleri. Detta utesluter självfallet inte, att statistiken kan ge anledning till mångahanda allvarliga bekymmer, men man måste, som sagt, använda den på ett realistiskt sätt.

Finansministern och flera andra talare, som deltagit i denna överläggning, har tagit upp ungdomsfylleriet. Som jag ser på dessa ting, är ungdomsfylleriet det mest beklämmande inslaget i den aktuella situationen. Vad kan man göra för att få en bättring till stånd? Man hänvisar till åtgärder mot langarna. Visst är det riktigt, att det förekommer langning. På den punkten har 1944 års nykterhetskommitté tyvärr blivit desavuerad av utvecklingen. Vi trodde, att vi skulle göra slut på langningen, men vi har misslyckats därmed. Det är ett bekymmersamt faktum.

Men är langningen den enda förklaringen? Finansministern yttrade ett ord om spritkonsumtionen och dess förhållande till konjunkturerna. Jag ber de närvarande beakta detta yttrande. Här föreligger en alldeles klar relation mellan dessa två ting. Vi lever i utomordentligt goda tider. Vi har en högkonjunktur, vars make vi aldrig tidigare skådat i detta land. Inom vilka skikt har man nu de största fördelarna av denna högkonjunktur? Jo, det har man bland ungdomen. Vi vet alla, hur inkomstläget för ungdomen har skjutit i höjden. Ungdomarna har ju i vissa fall så mycket pengar att röra sig med att de aldrig i sina djärvaste drömmar skulle ha kunnat tänka sig något dylikt. Det är ju alldeles klart, att förefintligheten av sådana ekonomiska resurser medför ett ständigt tryck på ungdomarna att använda sina pengar. Och det finns naturligtvis alltid människor, som kan påverka dem.

Det finns i detta sammanhang ett ansvar, som inte har berörts i den förda debatten. Det är hemmens ansvar. Vi får komma ihåg, att en stor del av de ungdomar, som har så avsevärda inkomster, bor i sina föräldrahem. Tyvärr be-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

höver ju ungdomarna i regel — det vet vi alla i denna kammare — betala bara en bråkdel av sin inkomst till far och mor som ersättning för husrum och mat. Föräldrarna ser enligt min mening på dessa spörsmål på ett ofta oriktigt sätt. De menar, att det är synd om barnen, att barnen skall få ha »roligt för pengarna». Det är en felaktig inställning från föräldrarnas sida. Om föräldrarna höll hårdare på barnens skyldighet att göra rätt för sig hemma, skulle en betydande del av barnens inkomster komma till användning på ett mer förnuftigt sätt än nu är fallet utan att barnens nöjesliv eller fria disposition över de pengar, de själva tjänat, behöver bli lidande.

Under debatten har vidare yttrats några ord om den ökade vinkonsumtionen. Jag ifrågasätter, om inte de, som tagit upp frågan, är inne på fel väg. En huvudlinje i nykterhetskommitténs stora förslag på sin tid var ju att man genom den föreslagna reformen skulle försöka främja en övergång — som det hette — från starkare sprit till svagare alkoholvaror. Den linjen gick genom hela betänkandet, och man har sedermera också sökt följa den.

Jag vill i detta sammanhang ge ett erkännande åt det sätt, på vilket Nya systemaktiebolaget har försökt göra vad bolaget kan inom ramen för sina möjligheter för att befrämja denna bärande princip i nykterhetskommitténs förslag och i det beslut, som riksdagen sedermera fattade. Det är enligt min mening på intet sätt påkallat, att direkt eller indirekt vända sig mot Nya systemaktiebolaget för dess propaganda för en övergång från starkare till svagare alkoholdrycker, för övergång till ökad konsumtion av lättare alkoholsorter, d. v. s. vin.

Vi hörde för en stund sedan någon säga: »Ja, men vinkonsumtionen är ju inkörsporten till ökad spritkonsumtion.» Jag bestrider ingalunda, herr talman, att det ligger en del i ett sådant resonemang. Det är klart, att ungdomar kan via vinet bli intresserade av spritkonsumtion. Men den nackdelen får man ta;

man får väga den mot den stora fördelen av att den överväldigande majoriteten av konsumenterna reagerar på det sättet, att den går över från spritkonsumtion till vinkonsumtion. Jag tror att erfarenheterna i det hänseendet är vägledande för Nya systemaktiebolaget och att de föranlett bolaget att alltjämt fortsätta denna verksamhet. Jag tror inte, att det gagnar nykterhetssträvandena, om vi vältrar stenar i vägen för en sådan verksamhet från bolagets sida som jag här sökt att helt kort teckna.

Finansministern har själv för ett par år sedan — det kan kanske vara på sin plats att erinra om detta — varit inne på en annan åtgärd för att främja huvudlinjen i riksdagsbeslutet, som alltså innebär en övergång från konsumtion av starkare drycker till svagare drycker, genom sitt bekanta förslag om det s. k. mellanölet. Jag beklagar, att riksdagen sade nej till finansministerns förslag den gången. Det var ett realistiskt förslag, och jag menar, att det skulle ha verkat i nykterhetsfrämjande syfte, men på många håll var man fången i gamla föreställningar och sade nej. Men kanske blir det så att förslaget kan komma tillbaka och att riksdagen i den situationen ändrar sin inställning.

Jag återkommer till frågan om ungdomsfylleriet. Det är ett svårt problem. Jag anser inte, att vi kan komma till rätta med detta genom registrering eller chockpriser eller vad man kan hitta på i fråga om — om jag så må säga — mekaniska anordningar. Man når knappt något resultat på den vägen. Man når det kanske i någon mån via hemmen, om föräldrarna kräver, att barnen avstår större del av sina inkomster åt far eller mor än de nu gör, »betalar mera för sig hemma», som det heter. I övrigt får man lita på en intensifierad forskning och en intensifierad upplysningsverksamhet. Här ligger enligt min mening ett utomordentligt stort ansvar på den organiserade nykterhetsrörelsen. Jag är säker på att man där är besjälad av en stark vilja att göra vad som göras kan och att man i detta sitt arbete bortser från tidigare ståndspunkts-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

taganden och accepterar den tid, i vilken vi nu lever. Men riksdagen kan å sin sida också bidra rätt mycket härvidlag. Jag tänker på de möjligheter, som riksdagen har att ställa medel till förfogande för ökad forskning och för den organiserade nykterhetsrörelsen. Jag tror, att det är på den vägen vi måste gå, och jag tror att det är orealistiskt att här alltför mycket gräva sig ned i gamla meningar, som tiden har gått förbi.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det är ett par av debattörerna här, som jag inte tycker har haft riktigt sinne för ordens valör. De har anklagat mig för att vara »rosenrött förhoppningsfull» när jag talade om motiven till att ungdomarna missbrukade alkohol och drog den slutsatsen, att väsentliga ting av dessa motiv skulle försvinna när de blev äldre. Jag sade att det fanns »en strimma av hopp», att dessa vanor icke utan vidare skulle transfereras över när de blev äldre. Detta är kanske en annan valör än uttrycket att »vara rosenrött förhoppningsfull» — som herr Elowsson ville göra gällande att jag hade sagt.

Jag vill för herr Hanson gärna redogöra för min uppfattning rörande chockprishöjningar och vore mycket tacksam, om han också delgav kammaren sin uppfattning. Jag tror inte på chockprishöjningar. Det är nämligen på det sättet, att konsumtionen av alkohol är en godtagan, legaliserad och accepterad konsumtion hos svenska folket. Det är avarterna på detta område vi vill komma åt.

Jag redovisade i mitt första anförande vad vi i dag diskuterar. Det är den oroväckande utvecklingen bland ungdomarna, i någon mån bland kvinnorna, som utgör det stora problemet. Jag redovisade också en sifferserie som visade att konsumtionen totalt ökade det första fria året i jämförelse med det sista motboksåret med 111 procent. Det förelåg alltså motiv, herr Sveningsson, för den höjning av spritpriset med 5 kro-

nor per liter, som då av nykterhetspolitiska skäl föreslogs i riksdagen och som riksdagen utan större betänkligheter införde denna utveckling också accepterade.

Men därefter har totalkonsumtionen sjunkit per capita. Ökningen under de två första fria åren med 111 procent är numera reducerad till 90 procent, och man har efter den första »frihetstidens berusning» — sagt utan att försöka vara kvick — faktiskt gradvis sänkt konsumtionen per capita.

Det betyder med andra ord att det är vuxna människor, de som kan använda alkohol utan att någon därför har den minsta anledning att bli upprörd, som har minskat sin konsumtion. När den utvecklingen fortsätter, finner jag för min del det inte vara riktigt att diskutera chockprishöjningar, och jag finner detta vara felaktigt helt enkelt därför att det för denna stora grupp av skotsamma alkoholbrukare inte finns anledning att i dag vara speciellt orolig. Man är orolig för utvecklingen på ungdomsområdet, men den stoppar man, som herr Hagberg i Malmö nyss sade, inte nämnvärt med en chockprishöjning, ty ungdomen tillhör det relativt sett köpkraftigaste klientelet. Den är den köpkraftigaste gruppen när det gäller denna vara. Det skall andra medel till, som jag som allra hastigast utvecklade i mitt första anförande. Detta är således min uppfattning om chockprishöjningen. Det kan under sådana förhållanden vara riktigt att också herr Hanson talar om hur han ser på denna fråga, när han ställer frågan till mig.

Jag tror nog att kammarens ledamöter av mitt första anförande fick ett både bestämt och klart intryck av hur oroad jag själv och regeringen i övrigt är över den utveckling, som ägt rum på ungdomsfylleriets område. Troligen var herr Hanson ensam om att få den uppfattningen, att jag inte tar tillräckligt allvarligt på det problemet, och det kan förklaras på två sätt. Antingen hörde herr Hanson inte vad jag sade, eller också är herr Hanson ute i andra ärenden. Jag vet inte om jag skall behöva upp-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

repa vad jag sagt vid flera tillfällen och vad jag avslutade mitt första anförande med, nämligen att vi ser på denna fråga som en av de allvarligaste frågorna just i dag.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Av den långa debatt som följt på interpellationssvaret skulle man kunna få den uppfattningen, att spritkonsumtionen har ökat oerhört den sista tiden. Så är emellertid inte förhållandet. Det har ju finansministern också redogjort för. Jag kan tala om att det här i Sverige 1914 tillverkades 25 miljoner liter sprit, och då hade vi 5 miljoner människor. År 1961 tillverkades 25 miljoner liter sprit, och nu har vi 7 miljoner människor. Jag menar därför att vi bör hålla oss inom rimlighetens gränser. Ökningen har inte varit så oroväckande som man här velat göra gällande.

Det bedrägligaste är ju ungdomens missbruk av sprit. Jag kan hålla med finansministern om att det säkert inte hjälper med en chockprishöjning på spritpriserna för att hejda ungdomen att köpa med de inkomster den har. Jag skulle i stället vilja rekommendera att man går in för inköpsbevis, inte precis en motbok, där man skall behöva kontrollera namnteckningen m. m., utan ett bevis, på vilket köparen skall ha sitt foto så att man lätt kan se att vederbörande har rätt att köpa.

Vidare tycker jag att åldersstrecket bör vara lika för den som skall få förtära sprit på restaurang och för den som skall få köpa sprit i systembutikerna. Det bör inte därvidlag vara någon skillnad beträffande åldersgränserna.

Vad reklamen beträffar skulle jag vilja påpeka, att vi ifrån Sveriges bränneriidkarförenings sida har ingått ett avtal med systemholaget och Vin- och spritcentralen, att vi inte på något sätt skall reklamera för varan, och det har inte heller gjorts under de senaste sju åren. Hur förhåller det sig däremot beträffande de privata grossisterna som säljer sprit? De har stora vinannonser i alla tidningar. Om tidningarna ville

hjälpa till att återställa ordningen något, kunde det ske genom att vägra att ta in dessa annonser om vin och vermouth och allt vad det heter i stället för att avbilda den ena vackra flaskan efter den andra i tidningarna. Vi behöver bara se i stockholmstidningarna på de hel- och halvsidesannonser som finns där.

Vill man hjälpa till att förbättra förhållandena kan det ske på många olika sätt. Jag tror inte heller att det är någon hjälp för ungdomen att den genom reklam uppmanas att dricka vin i stället för starksprit, ty då börjar man kanske med ett glas vin och övergår sedan till starksprit.

Man bör också ta itu ordentligt med langningen och dessa tablettförsäljare. Hur ofta ser vi inte i tidningarna, då personer har varit berusade och blivit anhållna, att det visat sig att de ätit tabletter för att få en viss berusning. Här behöver alla krafter sättas in för att få ordning och reda på detta, men det tror jag inte att man får om man så höjer priset till det dubbla. Prishöjningen skulle inte få någon inverkan på situationen, utan det måste bli en registrering så att man kan hålla efter alla dem som missbrukar denna vara.

Jag skulle också vilja säga en annan sak, nämligen att det inte kan vara så värst nyttigt att i pressen återge allt om spritmissbruk. Det kanske kan väcka många till bättre tankar, men jag tror också att det kan bära i väg på det andra hållet. Den utredning som finansministern utlovat får väl visa hur det verkar, men jag tror att det vore lyckligast om vi kunde stoppa all reklamering för både vin och sprit i tidningarna. De som vill ha dessa varor hittar dem ändå.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Det skulle vara intressant att få läsa upp några valda anföranden från det tillfälle då vi slopade motboken, men jag skall inte göra det. Jag vill bara erinra om att en viktig detalj som då framfördes var att vi skulle få ökad upplysning. Såvitt jag kan förstå

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

var detta det enda som sattes i stället för motboken. Vi får väl ändå medge att det har skett upplysning under dessa år ifrån olika håll, och man har gjort sitt allra bästa på detta område. Det tycks dock inte alls ha hjälpt. Denna upplysning har kommit inte minst från skolorna på olika stadier. För några veckor sedan fick vi läsa om hur man vid en studentfest här i Stockholm tillämpade den upplysningen — det var ytterst beklämmande.

En talare här nämnde att det är hemmets uppgift att se till att ungdomens spritmissbruk hindras. Om jag fattade honom rätt menade han att ungdomarna betalar för litet för kost och logi och får för mycket pengar över till sprit. Det är möjligt att så är, men jag undrar om inte många ungdomar just i hemmen får lära sig att använda sprit. Jag skulle tro att det är på det sättet.

Samme talare nämnde att nykterhetsorganisationerna har ett stort ansvar. Ja, deras medlemmar, som jag känner mycket väl, har alltid burit sitt dubbla ansvar, både när det gäller att hjälpa till med upplysning och när det gäller att samla pengar för att den upplysningen över huvud taget skall kunna lämnas. Jag tror att man inte rimligen kan begära mer från det hållet.

Vi har komit i ett svårt läge — jag tänker närmast på ungdomsfylleriet — och man klarar det inte med aldrig så vackra tal. Problemet är en realitet. Hur skulle det vara, herr talman, om vi öppet och ödmjukt erkände att vi gjorde ett misstag när vi slopade motboken?

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Jag skall inte tvista med herr finansministern om nyanserna i hans morgonrodnad. Det var närmast herr Hagberg som uppkallade mig till replik.

Herr Hagberg crinrade om hurusom nykterhetskommittén hade rekommenderat att man skulle försöka få folk att dricka vin i stället för brännvin, och han menade att det var en princip som man alltså borde följa. Det har dock

visat sig i de länder där den principen har tilläpats att man inte alls har lyckats. Redan för femton år sedan gjorde Förenta Nationernas världshälsoorganisation en undersökning beträffande hälsotillståndet bland de värnpliktiga i Frankrike. Det visade sig i åtskilliga departement att upp till 40 procent av de värnpliktiga måste underkännas därför att de var fysiskt svaga, beroende på det missbruk av vin som deras fäder och förfäder gjort sig skyldiga till. När man ser sådana siffror förstår man att vinet inte heller är räddningen.

Det har talats här om chockprishöjningar. En sådan försökte sig danskarna på år 1917. Det visade sig att den var effektiv i början, men inte i det långa loppet. En dansk docent gjorde förra året en undersökning — den redovisades bl. a. i »Alkoholfrågan» här i vårt land — som gav vid handen att starkspritkonsumtionen i Danmark från 1917 till 1961 ökade med 29 procent, varjämte vin- och ölkonsumtionen ökat i sådan omfattning att danska folket är det mest alkoholiserade av de nordiska folken för närvarande, d. v. s. får den största mängden alkohol i sig.

Följaktligen erbjuder varken vinet eller chockprishöjningen någon räddning. De exempel jag har anfört visar att alla de försök som hittills har gjorts och alla de försök som nu rekommenderas inte kommer att leda till något resultat. Detta är en uppfattning som många hade här när nykterhetskommittén framlade sitt betänkande.

Vi bekymrar oss i dag främst för ungdomsfylleriet och säger att vi inte behöver ha så stora bekymmer för de medelålders och äldre spritkonsumenterna, eftersom stegringen av antalet omhändertagna fyllerifall bland dem inte är lika hög som för ungdomarna. Men glöm inte att de som är unga i dag blir äldre och om några år är uppe i medelåldern!

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):

Herr talman! Finansministern var inte riktigt belåten med min tolkning av vad han hade sagt om hur allvarligt ung-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m. domsfylleriet är. Bakgrunden till att jag sade att finansministern tydligen hade litet svårt att bestämma sig för om detta var ett allvarligt problem eller mindre allvarligt var att finansministern föreföll vilja göra det närmast till en pubertetsfråga. När denna ungdomsegenhet går över — tänkte sig finansministern — skulle man ha goda förhoppningar om att den spritkonsumtion som då hade börjat skulle upphöra.

Med förlov sagt, herr finansminister, är det enligt min mening litet för optimistiskt att tro att en konsumtionsvana som man av ett eller annat motiv lägger sig till med på ett så tidigt stadium av sitt liv, skulle upphöra därför att det ursprungliga motivet, pubertetsmotivet, försvinner. Jag tror det finns mycket större sannolikhet för att vanan kommer att sitta kvar, även om det senare blir helt andra motiv för spritförbrukningen.

I samband med talet om en chockprishöjning och andra åtgärder som skulle kunna vidtas sade finansministern att alkoholkonsumtionen ändå är en godtaggen och legaliserad konsumtion. Ja, jag vill inte bestrida att finansministern där har rätt — jag skulle bara vilja tillägga att den är alltför godtaggen och i många avseenden alltför legaliserad. Nog skulle man kunna tycka exempelvis att de äldre både hemma i familjerna och ute i det offentliga livet skulle kunna föregå med litet bättre exempel i de här avseendena.

Nu ville finansministern ha ett svar på frågan, vad jag egentligen tycker om chockpriser. Ja, vad är en chockprishöjning? Det är väl en kraftig höjning på en enda gång. Jag hoppas att finansministern inte tycker att jag glider ur hans välkopplade grepp, om jag förklarar att vad jag menar med mitt resonemang är att det finns ett obestridligt samband mellan priset på alkohol, totalkonsumtion av alkohol och frekvensen av missbruk. Jag tror att all statistik visar att det förhåller sig på det sättet. Det var ju nästan också så att finansministern ramlade in i det resonemanget. Det var i alla fall ett halvt

medgivande när finansministern utvecklade den tanken, att det nog inte var bra om vi fick relativt lägre spritpriser i förhållande till arbetsinkomsterna, utan att man kanske fick tänka sig att spritpriserna borde följa med ökningen av arbetsinkomsterna. Vad jag sade i mitt tidigare anförande var, att om man fullföljer den tankegången, borde man rimligen komma till att relativt höga spritpriser i förhållande till arbetsinkomsterna borde ha en konsumtionshämmande inverkan.

Jag hoppas att jag med detta har någorlunda förklarat vad jag menar med att det finns ett samband mellan missbruk och alkoholpriser, som jag verkligen tycker att det är mycket svårt att komma ifrån.

Herr statsrådet **STRÅNG**:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa frågan litet enklare och klarare.

Jag har ju med regeringen bakom mig ett förstahandsansvar, när det gäller frågorna om spriten. Här finns nu en uppfattning som tror att man skulle komma till rätta med oarterna in spritkonsumtionen genom en omedelbar chockprishöjning. Jag föreställer mig att om en chockprishöjning skall motsvara vad man menar med begreppet, måste det väl bli fråga om en höjning med minst tio kronor per liter. Det finns som sagt en skola som gör gällande att en dylik chockprishöjning vore den enda rätta medicinen just nu. Jag tror icke att det är en riktig metod. Vi skulle visserligen med en dylik chockprishöjning kanske kunna glädja oss åt att rent allmänt pressa ned konsumtionen, men det blev konsumtionen hos de medborgare, hos vilka spriten inte är något problem. De ungdomar, hos vilka spriten är ett problem, är nämligen ett så köpkraftigt klientel, att de kommer över chocktröskeln.

Därmed har jag deklarerat mitt svar till den opinion som i dag kräver chockprisstegringar. Då vore det väl rimligt att herr Hanson gav sitt svar på hur han ser på det dagsaktuella läget.

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Man borde inte förlänga denna debatt ytterligare, men jag vill understryka en synpunkt som herr Hanson snuddade vid och som jag tycker inte kan framhållas tillräckligt kraftigt.

Faktum är nog att vuxna personer, representanter för olika myndigheter och samhället, företagsledare och organisationsledare av olika slag går ofta med dåligt exempel när det gäller spriten. Det hjälper inte att bara prata om spritbrukets faror, utan de äldre måste här gå före med gott exempel. Som det nu är tror många människor, inte minst ungdomar, att då dessa äldre personer i ansvarig ställning brukar sprit vid s. k. högtidliga tillfällen, så är spritbruket därmed också accepterat, och då kan alla dricka sprit. Det talas så mycket om att samhället, hemmen och organisationerna har ansvar då det gäller att komma till rätta med spritmissbruket, men vi får inte glömma bort att också vi som enskilda människor här har ett stort ansvar och bör föregå med gott exempel. Vi har hört talas om dessa studenthippor och realexamensfester. I de fallen borde väl huvudmannen kunna säga ifrån. För att komma till rätta med spritproblemet är det nödvändigt att de äldre och framför allt alla de som representerar samhället försöker gå före med gott exempel. Gärningar är bättre än tomma ord.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Bara ytterligare några få ord.

Jag tror över huvud taget inte på patentlösningar när det gäller att komma till rätta med alkoholproblemet, därför att det är alldeles för komplicerat. Vad jag hävdar är att prissättningen på alkoholhaltiga drycker är en av de faktorer som spelar en väsentlig roll i detta sammanhang. Man kan aldrig komma ifrån — såvitt jag förstår har finansministern inte heller försökt göra det — att det föreligger ett samband mellan pris, totalkonsumtion och missbruk. Jag hävdar — och där kanske vi skiljer oss åt —

att det är ett fullständigt godtyckligt påstående att säga, att en prishöjning bara skulle drabba dem som så att säga kan sköta spriten. En prishöjning slår på ett mycket bredare område, och den slår även mot missbruket.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag skall naturligtvis inte hålla på med att försöka få herr Hanson att säga ja eller nej, när herr Hanson nu inte vill göra det. Jag beklagar detta, eftersom det finns en riktning som gör gällande att i dagens läge är en chockprisstegring den medicin som skall tas. Då herr Hanson har visat en så stor ambition och ett så stort intresse i denna debatt, är det helt naturligt att jag har velat veta var han står. Jag bara beklagar att han inte vill tala om det.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr finansminister! Det är kanske inte nödvändigt att sortera oss här i kammaren i den ena eller andra riktningen och sätta på oss den ena eller andra etiketten. Jag är, det måste jag säga, mycket tveksam om åtskilliga av dessa problem, men det finns dock vissa uppenbara sammanhang i alkoholfrågan, som man inte skall försöka resonera bort. Därför har jag talat rätt mycket och eftertryckligt om sambandet mellan pris, totalkonsumtion och missbruk.

Till de riktningar som finansministern har talat om här i dag hör socialstyrelsen, vilken väl inte är en myndighet som helt saknar kontakt med dessa problem.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! En del talare här har yttrat sig som om de vore beredda att kasta yxan i sjön, sedan vi nu prövat den nya nykterhetslagstiftningen i sex år. Det har använts att riksdagen egentligen borde be om ursäkt för 1954 års beslut, och en talare hejdade sig just innan han skulle dra den logiska kon-

Ang. åtgärder mot det ökade alkoholmissbruket, m. m.

sekvens som hans anförande tydde på, nämligen att vi borde införa spritförbud.

Det finns väl egentligen ingenting i den allmänna folknykterhetens utveckling som motiverar en sådan ytterst pessimistisk inställning. Problemet är, såsom här starkt har understrukits av finansministern, väsentligen lokaliserat till ungdomskullarna, och det är så allvarligt som alla känner till, men när det gäller den allmänna folknykterheten, kan man väl hävda att åtskilliga positiva drag kan skönjas i utvecklingen. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på den ytterst starka upprustning av nykterhetsvården som skett i praktiskt taget alla kommuner — det är ett positivt värde som har skapat en ny realistisk utgångspunkt för det praktiska nykterhetsarbetet.

Jag vill också peka på den avromanisering av spriten som har skett. För några år sedan, under motbokens tid, var det knappast möjligt att komma in på en varieté eller kabaré utan att få bevittna ett kelande med spriten. Detta romantiserande, som stod vanligt folk upp i halsen, är borta nu. Vi har fått en hel annan, mer realistisk debatt om alkoholproblemen i samhället, och vi har fått en säkrare utgångspunkt för det praktiska arbetet.

Om man vill främja nykterhetsarbetet och folknykterhetens utveckling, måste man ha tålamod. Det är en utveckling på mycket lång sikt, det är en fråga — för att ta till ett högtidligt ord — om kulturutveckling, om folks sinne för förnuft, vett och ett värdigt levnads-sätt.

Jag vågar säga att man på lång sikt inte har anledning till den pessimism som man kan gripas av när man ser utslutande på ungdomsfylleriets aktuella läge. Folknykterheten i Sverige har årtionde för årtionde förbättrats, och det finns många faktorer i vårt moderna samhälle som tyder på att förbättringen kommer att fortsätta. Arbetslivets mekanisering, kravet på större noggrannhet och skicklighet, motorismen — alla dessa faktorer är vänner i kam-

pen mot alkoholmissbruket, befrämjare av en nyktrare utveckling. Jag vill gärna att dessa faktorer skall ha sitt utrymme i dagens debatt, så att vi inte övervåldigas av stundens till pessimism inbjudande element.

Låt mig också säga, att jag inte tror att reklamen och annonseringen är någon faktor av betydelse. Tidningsfolk skulle nog avböja att vara censorer när det gäller alkoholreklam. Annonsspalternas frihet är hävdvunnen sedan decennier i vårt land, och jag kan inte tänka mig att här skulle göras ett undantag. Vad som annonseras i tidningarna är väsentligen billiga viner plus mycket exklusiva spritdrycker, särskilt konjak, som egentligen inte är något nykterhetsproblem. Därför tror jag inte man behöver fästa någon större uppmärksamhet vid reklamfrågan, ty det är utanverk i den stora allvarliga samhällsfråga det här gäller.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag vill ta till orda framför allt därför att det många gånger verkar som om detta enbart skulle vara en ungdomsfråga. Avarterna finns emellertid inte bara hos ungdomen, utan även hos de äldre.

Jag delar uppfattningen att statistiken över fylleriförseelserna inte alltid är att lita på. Att den klart visar att förhållandena bland ungdomen är allvarliga är jag medveten om, men jag tror inte man kan läsa den alltför strikt. Det finns exempel på att man har sagt att det på en festplats alltid går fint och trevligt till och aldrig är någon som behöver tas om hand, medan på en annan festplats ordningsmakten varje gång får ta hand om många besökare. Jämför man förhållandena finner man kanske, att det strängt taget är värre på den första platsen, ehuru ordningsmakten där inte ingriper.

Vad jag framför allt vill påpeka är att detta inte enbart är ett ungdomsproblem. I min verksamhet ser jag gång på gång bland olycksfalls klientelet och på annat sätt, hur spritmissbruket även hos

Interpellation om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak — Interpellation om rätt till värdeminskingsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar

vuxna är ett allvarligt problem. Jag är därför, såsom jag har sagt vid olika tillfällen, angelägen om att det företas en utredning som omfattar hela fältet. Jag har talat om att det t. ex. skulle vara värdefullt att få veta hur många människor som dör, inte bara av alkoholskador utan till följd av olycksfall, där de själva eller den som vållat olyckan varit alkoholpåverkade. Det finns såvitt jag vet ingen statistik om den saken.

Jag tror att en sådan utredning skulle vara av stort värde, eftersom — såsom redan tidigare har påpekats — många av de uppfattningar som framfördes i utredningen om motbokens avskaffande visat sig inte vara riktiga. Jag tänker exempelvis på förhoppningen att langningen skulle försvinna, och jag tänker på den uppfattning man hade, att motboken i och för sig stimulerade till större spritmissbruk, vilket med all sannolikhet inte var fallet. Om vi kunde få en registrering av inköpen, tror jag vi skulle ta ett bra steg på vägen.

Jag tror som sagt att en utredning skulle vara av stort värde, särskilt om den kunde få fortsätta under så lång tid som herr Elovsson talade om. Ur en sådan utredning skulle man kanske kunna få material till en bedömning av vilken väg som skulle vara den rätta i framtiden.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, statsutskottets utlåtanden nr 164—175, bevillningsutskottets betänkanden nr 75 och 76, lagutskottets memorial nr 1, andra lagutskottets utlåtanden nr 66 och 67 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 38 och 39.

Interpellation om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Tobaksbladsmögelangrepen på vårt lands tobaksodling förstör-

de till cirka 75 % årets skörd. Sålunda har i år endast levererats cirka 85 ton mot normalt 350 ton tobak till Svenska tobaks aktiebolaget. 199 odlare har icke levererat någon tobak och de övriga 506 odlarna har alla erhållit väsentligt lägre skörd än normalt. Man räknar med att odlarna i likvid endast erhåller cirka 400 000 kronor mot normalt 1 600 000 kronor. Förlusterna drabbar icke endast odlarna utan även ett stort antal arbetare, som erhåller ersättning för utfört arbete på grundval av viss procent å bruttoskördevärdet.

Tobaken, som är en specialodling, är icke medtagen i skördeskaderegleringen, varför ersättning från skördeskadefonden icke kan påräknas.

Med stöd av vad ovan anförts får jag anhålla om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

Har herr statsrådet för avsikt att framlägga förslag om ersättning för den stora förlust, som tobaksodlarna drabbats av under innevarande år?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om rätt till värdeminskingsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar

Ordet lämnades på begäran till herr JONASSON (cp), som yttrade:

Herr talman! Frågan om införande av rätt för jordbrukare till avdrag för värdeminskning å tillgångar av grundförbättrings natur, såsom täckdikningar och skogsvägar, har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Riksdagen har härvid framhållit, att enligt dess åsikt starka skäl talar för införande av rätt till successiv avskrivning i beskattningshänseende av kostnader för vissa jordbrukets anläggningar, vilka har en begränsad varaktighetstid.

Inom skattelagssakkunniga har en sär-

Interpellation om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar

skild sektion utarbetat förslag till bestämmelser om värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggning och skogsvägar vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet. Kostnaderna för anläggning av täckdikning och skogsväg skall enligt promemorian få avskrivas genom årliga värdeminskningsavdrag, varvid avdraget skall bestämmas enligt avskrivningsplan. Enligt promemorian skulle vidare de nya bestämmelserna träda i kraft den 1 januari 1962 och tillämpas första gången vid 1963 års taxering.

Då sådana grundförbättrande åtgärder som anläggningar av täckdikning och skogsvägar är av mycket stor betydelse för jord- och skogsbruket, framstår det som synnerligen angeläget, att frågan om införande av rätt till värdeminskningsavdrag i dessa avseenden snarast bringas till sin lösning.

Med stöd av vad jag sålunda anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att förelägga riksdagen proposition om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar i så god

tid, att de nya bestämmelserna kan tillämpas vid 1963 års taxering?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr förste vice talmannen avlämnade motioner:

nr 738, av herr *Augustsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående en kampanj för allmänt lönsparande;

nr 739, av herr *Mattsson, Torsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående en kampanj för allmänt lönsparande; och

nr 740, av herr *Schmidt m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående en kampanj för allmänt lönsparande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.49.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 29 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs och hänvisades
motionen nr 738 till statsutskottet,
motionen nr 739 till bevillningsutskottet och
motionen nr 740 till statsutskottet.

Ang. vissa ändringar i kommunala vallagen

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunala vallagen m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Till konstitutionsutskottet hade båda kamrarna den 1 november 1961 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 175, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga i propositionen intagna förslag till

1) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);

2) lag om ändrad lydelse av 22 § landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319); samt

3) lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1963—1966 m. m.

I propositionen hade föreslagits, att kommunala vallagens bestämmelser om poströstning skulle ändras så, att den nu på valdagen förekommande poströstningen vid vissa mindre omfattande kommunalval i stället skulle äga rum närmaste helgfria dag före valdagen. Vidare hade föreslagits, att kravet på röstlängdsutdrag vid röstning inför särskilda röstmottagare skulle slopas och ersättas med röstkort vid kommunala val liksom tidigare skett för andrakammarvalens del. Propositionen innehöll även förslag, att ny sammanräkning för utseende av suppleant för landstingsman

skulle äga rum för att hindra att plats i landsting komme att stå tom vid landstingsmans avgång samt att skyldigheten för länsstyrelse att kungöra utgången av kommunalval skulle upphävas. Slutligen hade föreslagits, att nuvarande provisoriska valsystem vid kommunalval skulle gälla även med avseende å kommunalval för perioden 1963—1966.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft den i anledning av densamma i andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motionen nr 838, av herr *Nyberg*. I motionen hade föreslagits sådan ändring av det i propositionen framlagda förslaget, att poströstningen vid allmänna municipal- och kyrkofullmäktigval samt vid andra än allmänna kommunalval i regel skulle äga rum de båda närmaste helgfria dagarna före valdagen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till förevarande proposition nr 175 samt med avslag å motionen II: 838, måtte antaga i utlåtandet införda förslag till

1) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);

2) lag om ändrad lydelse av 22 § landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319); och

3) lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1963—1966 m. m.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Sveningsson*, som likväl ej antytt sin åsikt; samt

2) av herrarna *Hedblom*, *Källqvist*, *Spångberg*, *Hammar* och *Enskog*, vilka inom utskottet yrkat, att utskottet skulle tillstyrka förevarande proposition med den ändring, som föreslagits i motionen II: 838, av herr *Nyberg*.

Ang. vissa ändringar i kommunala vallagen

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Till föreliggande utlåtande har jag tillsammans med några andra ledamöter i konstitutionsutskottet fogat en reservation, som jag med några ord vill motivera. Det gäller en detalj i det framlagda förslaget om ändringar i kommunala vallagen m. m. Mot förslaget i övrigt har jag inget att invända.

Herr Nyberg i andra kammaren har i en motion tagit upp frågan om poströstningen vid allmänna municipal- och kyrkofullmäktigeval liksom vid extra kommunalval. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle sådan röstning i stället för på valdagen — söndagen — nu kunna äga rum på närmaste helgfria dag före valdagen. Motiveringen är att öppethållandet av postanstalter över hela landet vid de nämnda relativt begränsade valförrätningarna drar med sig en orimligt hög kostnad i förhållande till antalet vid poströstningen avgivna röster. Däri kan jag helt instämma, men jag ifrågasätter — i enlighet med vad herr Nyberg säger i sin motion — om det är tillräckligt med den utvidgning av möjligheterna att delta i de här valen, som föreslås. Det vore enligt min mening motiverat att utsträcka poströstningen till två vardagar före valdagen.

Svenska stadsförbundet har i sitt yttrande sagt, att det med hänsyn till att de fria lördagarna kan vara ett faktum inom en inte allt för avlägsen framtid inte kan vara riktigt att begränsa poströstningsmöjligheten till endast en dag före valdagen. För poströstning två vardagar före valet talar också den begränsade tid som postanstalterna i många fall är öppna på lördagarna. De stängs på sina håll klockan 15.00, ibland ännu tidigare.

Inrikesministern har som ett skäl mot detta förslag åberopat att det för närvarande inte är aktuellt med lördagsstängning på postanstalterna, men det finns naturligtvis inga garantier för att lördagsstängning inte längre fram i tiden kan komma att införas.

I samband med de sammanslagningar av kommuner som man kan räkna med framöver kommer det att bli s. k. extra-

val i en mycket större omfattning än som för närvarande varit fallet. En möjlighet till poströstning endast en dag före valdagen kan därför visa sig helt otillräcklig. Goda skäl talar för, anser vi reservanter, att poströstning vid de ifrågavarande valen får ske på två helgfria dagar närmast före valdagen, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag har till detta utskottsutlåtande också låtit anteckna en reservation, och jag vill med anledning av den säga ett par ord. Jag skall dock inte ta upp och på något sätt bemöta det uttalande som herr Hedblom nyss har gjort, även om jag inte kan rösta för hans förslag.

I fråga om de föreslagna ändringarna i den kommunala vallagen är det bara förslaget att nu avskaffa röstlängsutdragen och införa systemet med röstkort även vid de kommunala valen som jag alltjämt är något betänksam emot. De övriga förslagen i den kungl. propositionen nr 175 och utskottets tillstyrkan har jag inget att erinra mot, och jag har inte heller för avsikt att vad beträffar röstkorten denna gång ställa något yrkande. I motsats till vad som var fallet när frågan om röstkorten behandlades förra gången — det gällde då om de skulle få användas vid riksdagsmannavalet på hösten 1960 — har något avslagsyrkande denna gång inte heller ställts i utskottet. Man kan hålla med om vad som nu framhålles, nämligen att när man införde röstkorten vid det senaste riksdagsmannavalet, så bör de användas även vid de kommunala valen. Det måste vara riktigt att de anordningar och de bestämmelser som tillämpas bör vara så lika som möjligt vid val till riksdagen och vid kommunala val.

Statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framhåller, att det vid valet 1960 blev ett väsentligt ökat röstetal, men det är nog en felbedömning, om någon tror att detta berodde på röstkorten. Det ökade valdeltagandet den gång-

Ang. vissa ändringar i kommunala vallagen

en hade säkert helt andra orsaker. Man måste uppmärksamma att antalet poströster ökade betydligt redan första gången väljarna så att säga blev inbjudna till att i mycket större omfattning än tidigare rösta på postanstalt i stället för i vallokaler. Är kanske tanken att nästa steg skall bli att man slopar den lokala röstmottagningen i vallokalen och flyttar valet i sin helhet till postverket? Jag för min del tror att det närmaste framtida resultatet blir att väljarna upptäcker och blir vana vid att det går lika bra — kanske ännu bättre och utan något extra besvär — att rösta på postanstalten i en grannsocken som i den egna vallokalen. Vid val efter val kommer därigenom poströsternas antal att öka, och låt oss säga om tio år har mycket av traditionen att rösta i vallokalen försvunnit. Detta kommer i sin tur att innebära — vilket jag också framhöll förra året — att den preliminära röstsammanräkningen på valnatten blir omöjlig eller meningslös. Det kan också på längre sikt leda till ett minskat intresse från väljarna att delta. Även om det i propositionen redovisas att förfarandet med röstkort fungerade bra 1960, blev som vanligt ett stort antal poströster kasserade vid den slutliga sammanräkningen. Betydande svårigheter uppstod vid uppgifternas överförande från röstkorten till ytterkuverten, och det har även varit betydande svårigheter vid sammanräkningen på länsstyrelserna.

De svenska valen har alltid varit omgärdade av stor noggrannhet och stränga säkerhetsbestämmelser. Genom att man möjliggjort för en betydande del av väljarna att rösta på posten offerar man en del — det skall alla vara medvetna om — av den trygga säkerhet som man tidigare så effektivt slagit vakt om.

Det var, herr talman, bara dessa synpunkter jag ville redovisa utan att som sagt framställa något yrkande.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Man kan säga att den föreliggande propositionen, nr 175, innehåller förslag om fem förändringar i anslutning till valförrättningarna.

I propositionen föreslås för det första, att kommunala vallagens bestämmelser om poströstning skall ändras så, att den nu på valdagen förekommande poströstningen vid vissa mindre omfattande kommunalval i stället skall äga rum närmaste helgfria dag före valdagen. Vidare innebär förslaget, att man skall slopa kravet på röstlängdsutdrag vid röstning inför särskilda röstmottagare och ersätta dem med röstkort vid de kommunala valen liksom tidigare har skett vid andrakammarvalen. För det tredje innehåller propositionen förslag om att ny sammanräkning för utseende av suppleant för landstingsman skall äga rum för att hindra att plats i landsting kommer att stå tom vid landstingsmans avgång. För det fjärde föreslås, att det nuvarande provisoriska valsyste­met vid kommunalval skall gälla även för perioden 1963—1966 i avvaktan på det slutliga förslaget och till sist att skyldigheten för länsstyrelse att kungöra utgången av kommunalval i länskungörelserna upphävs och i stället föreskrivs skyldighet att underrätta landsting och församlingar om valutgången. Konstitutionsutskottet har funnit förslagen väl motiverade och väl avvägda, och dess majoritet har accepterat propositionens förslag.

I en föreliggande reservation begärs, som här har framhållits, att valet skall kunna förrättas de närmaste två dagarna före valdagen. En av motiveringarna till detta är att man inte vet, om de fria lördagarna så småningom kommer att medföra, att det inte blir möjligt att poströsta på lördagen. Utskottet har inte funnit reservanternas motiveringar bärande på denna punkt. Det är nämligen uppenbart att om man nu skulle öka möjligheterna att vid små val förrätta poströstningen på två dagar före valdagen, skulle det innebära en favorisering gentemot de stora ordinarie kommunalvalen, som man väl inte är beredd att utan vidare biträda. Man måste även där ta med i bilden möjligheterna att kunna bereda de röstande tillfälle att rösta på posten före valdagen. Det är uppenbart att reservationen skulle i hög

grad leda till motsägelser. Jag tror över huvud taget inte på skälet att de fria lördagarna skulle inom en snar framtid omöjliggöra röstning på lördagarna. Innan frågan om fria lördagar är löst, är det för tidigt att ta upp problemet om det utökade dagantalet.

Jag har ingen anledning att närmare gå in på herr Sveningssons resonemang. Jag har full förståelse för det, ty det är ytterligt angeläget att röstningsproceduren omgärdas på ett sådant sätt att inga missbruk kan förekomma. Det råder ingen tvekan om att konstitutionsutskottet på den punkten är enigt, men man har funnit att de försök som gjordes vid andrakammarvalet har slagit väl ut. Några mera allvarliga missförhållanden har inte kunnat påvisas, och därför vill man här ta steget fullt ut.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Det är givetvis en begränsad fråga som vi behandlat i vår reservation. Om saken, som genom motionen dock förts på tal, kan av den sittande valutredningen eller kanske av författningsutredningen tas upp i ett större sammanhang och gälla även andra val, är, föreställer jag mig, vi som fört fram denna reservation tacksamma för det.

Jag har nu fått upplysning om att jag inte kan yrka bifall till reservationen, eftersom det inte föreligger någon lagtext, och jag tar därför tillbaka mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för bärgning m. m. av regalskeppet Wasa jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. statlig konsumentupplysning och konsumentvaruforskning

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 165, i anledning av väckta motioner om statlig konsumentupplysning och konsumentvaruforskning.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin* (I:194) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II:277), hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående omfattningen av och formerna för statens insatser i fråga om konsumentupplysning och konsumentvaruforskning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I:194 och II:277 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I:194 och II:277, hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående omfattningen av och formerna för statens insatser i fråga om konsumentupplysning och konsumentvaruforskning.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Till detta utlåtande finns fogad en reservation, som jag ber att få kommentera med några få ord.

I reservationen föreslås, att riksdagen skulle hemställa om en utredning om omfattningen av och formerna för statens insatser i fråga om konsumentupplysning och konsumentvaruforskning. Denna hemställan sammanfaller med ett yrkande i en motion, som i denna kammar har framburits av herr *Virgin*. Utskottets majoritet avstyrker en sådan utredning. I korthet skulle man kunna säga att det är två skäl som majoriteten återopar: man tycker att det i stort sett

Ang. statlig konsumentupplysning och konsumentvaruforskning

är bra som det är, och man hänvisar till att 1959 års riksdag har avslagit motioner av i huvudsak samma innehåll.

Det senare argumentet finns det inte möjlighet att bestrida. Däremot kan man vara tveksam, huruvida resonemanget att det är bra som det är verkligen är hållbart. I varje fall finns det auktoritativa vittnesbörd som pekar i motsatt riktning.

I höstas kunde man i pressen läsa resultatet av en enkät som Sveriges socialdemokratiska husmorsförbund hade gjort. Därav kunde man dra den slutsatsen, att konsumentupplysningen inte var vad den borde vara. Detta uttalande föranledde debatt i pressen. Stockholms-Tidningen skrev, att det fanns all anledning att angripa den nuvarande konsumentupplysningen, och Dagens Nyheter anförde att de principiella problemen inte var tillräckligt genomdiskuterade, än mindre lösta.

Vidare är det intressant att se vad Landsorganisationens strukturutredning har sagt. Där heter det, att aktiviteten inom konsumentupplysningsområdet är mycket splittrad. En mängd olika institutioner sysslar med konsumentproblem, och delvis kommer de härvid in på varandras områden. Det finns ingen strikt uppdelning mellan institutionerna på sådana som sysslar med forskning och på sådana som sysslar med spridandet av de vid forskningen framkomna resultaten.

Detta är alltså vittnesbörd som talar emot det resonemang som utskottets majoritet för. Dessa vittnesbörd är närmast ett stöd för såväl motionen som reservationen.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Det förslag som aktualiserats i dessa motioner, nämligen om en ny utredning på konsumentvarukontrol-

lens område, är ingenting nytt för vare sig utskottet eller kammaren. Så sent som 1956 fick denna institution sin huvudsakliga utformning, och sedan dess har denna fråga berörts också i proposition nr 86 vid årets riksdag. Denna proposition rörde effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet, och därmed har även de frågor det rör sig om på detta speciella område varit föremål för riksdagens prövning i år.

Denna fråga har också motionsledes framförts för riksdagen så sent som 1959, utan att föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag vill också hänvisa till vad utskottet i sak anfört och anser mig därmed ha klarlagt skälen för utskottets ställningstagande även denna gång. Vi anser nämligen att skälen för en ny utredning på detta område saknar tillräcklig tyngd. Detta innebär dock inte att vi vill förneka att det kan finnas anledning att i detaljer genomföra ändringar, som kan visa sig erforderliga till följd av genom åren vunna erfarenheter. Utskottet har ju ej heller förbisett detta utan sagt, att Kungl. Maj:t alltså med uppmärksamhet bör följa utvecklingen på detta område. Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 166, i anledning av väckta motioner om rätt för hemvärnsbefäl att i visst fall använda militär ned-sättningsbiljett, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om utredning rörande internatskolorna

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av väckt motion om utredning rörande internatskolorna.

I en inom första kammaren av herr *Boheman* väckt motion (I:405) hade hemställts, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t att skyndsamt låta utreda frågan om internatskolornas ställning och omfattning i enlighet med de riktlinjer för utredningen som förordats i motionen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I:405 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag är väl medveten om den tumregel som gäller här och som innebär att en enhälligt avstyrkt motion bör ligga ogill, men jag tycker att liket tittar i detta sammanhang så klart med sina ögon, att jag inte kan underlåta att be att få säga några ord.

Jag beklagar att man är så pass kyligt inställd gentemot detta förslag, ty det gäller ändå ett ganska betydande och snabbt växande problem. Jag beklagar att skolberedningens majoritet inte ville skriva mera positivt än att tala tämligen allmänt om statsbidrag till sådana här skolor som redan åtnjuter statsbidrag samt att man nu vill slänga in det hela i den vanliga remisskvaren och hoppas på en behandling, om vars riktning utskottet inte uttrycker någon åsikt.

Det förhåller sig ju ändå så — vilket också framhålles i motionen — att platsbristen i våra internatskolor är mycket påtaglig och att den växer snabbt. Detta gäller särskilt de skolor, där en stor del av elevantalet kommer från familjer, där familjefadern har utlandstjänst. Platsbristen är särskilt stor för flickor. Vi har ju en del pojkinternat, t. ex. Solbacka, som har en god kapacitet på detta område.

Men det gäller inte bara utlandstjänst, även om den spelar en stor roll i sammanhanget, utan också bl. a. miljöbyte

för barn från splittrade familjer. Det är i själva verket påfallande, om man går igenom elevsammansättningen i dessa skolor, i vilken omfattning eleverna kommer just från splittrade hem, där det inte funnits någon annan möjlighet än att placera barnen i dessa skolor.

Det är uppenbart att man både från vår officiella utrikesförvaltning, från näringslivets och från de internationella organisationernas sida känner ett stigande behov av platser i internatskolor. Näringslivet och över huvud taget vår expanderande exportindustri har mycket stora bekymmer för rekryteringen till utlandstjänst, bl. a. beroende på att det är så svårt att ordna skolgång för barnen på ett tillfredsställande sätt. Det är uppenbart att om statsmakterna ville ta ett ordentligt tag härvidlag, skulle näringslivet från sin sida vara berett att bidra ganska generöst.

Som utskottet framhåller har skolöverstyrelsen redan i början av 1960 begärt en speciell utredning om detta problemkomplex, men någon sådan har inte kommit till stånd. Skolberedningen avvisar en specialutredning, men nu har skolöverstyrelsen kommit igen i sitt remissutlåtande till skolberedningens betänkande. Det konstateras där att beredningen i huvudsak avstyrkt tanken på en utredning, och skolöverstyrelsen kommer till det resultatet, att den måste starkt beklaga detta ställningstagande samt framhåller att det inte enbart är en pedagogisk eller skolpolitisk fråga, utan att den kanske i än högre grad har aspekter från familje-, barn-, ungdomsvårds- och utlandshjälpsynpunkt samt i socialt och handelspolitiskt avseende. Jag tror att skolöverstyrelsen har gjort en alldeles riktig bedömning, när den framför dessa tankegångar. Detta är ett stort problem, och det är nog också alldeles riktigt bedömt av skolöverstyrelsen, att detta ämbetsverk inte kan påta sig uppgiften att inom verket utreda denna fråga, ty det är så många intressen som borde beaktas i denna utredning — inte minst på näringslivets område och när det gäller utrikesrepresentationen. Skolöverstyrelsen vidhåller

Ang. avvägningen mellan vatten- och värmekraft

därför i sitt remissyttrande över skolberedningens betänkande sin ursprungliga hemställan om en speciell utredning.

Nu kan jag inte ställa något yrkande här, utan jag vill, herr talman, konstatera att ett energiskt och stort grepp över det hela är nödvändigt, om inte rekryteringen till bl. a. alla de växande utlandsuppgifterna skall allvarligt försvåras framöver. Jag hoppas då att Kungl. Maj:t mot denna bakgrund låter verkställa en utredning av denna fråga, trots den egendomligt negativa hållning som skolberedningens majoritet har intagit och som enligt min mening slår igenom i den relativt slappa skrivningen från statsutskottets sida.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Under nästa års vårriksdag får vi anledning att återkomma bl. a. till detta ärende. Jag anser därför att det inte finns någon anledning för mig att här i dag fördjupa mig i någon diskussion på denna punkt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förrevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 168, i anledning av väckta motioner om kristendomsundervisning vid de yrkesinriktade linjerna av enhetsskolans klass 9; och

nr 169, i anledning av väckt motion om möjlighet för lärare på lågstadiet att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan i Stockholm.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. avvägningen mellan vatten- och värmekraft

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 170, i anledning av väckta motioner angående avvägningen mellan

vatten- och värmekraft samt om behandlingen av större frågor om utbyggnad av vattenkraft.

Utskottet hade till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I: 244) och den andra inom andra kammaren av herr *Eriksson i Bäckmora m. fl.* (II: 272),

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Börjesson* i Falköping och *Elmwall* väckt motion (II: 270).

I motionerna I: 244 och II: 272 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en parlamentarisk utredning för prövning av avvägningen mellan vatten- och ångkraftverk, senare atomkraftverk, med speciellt hänsynstagande till vad som från olika synpunkter kunde vara fördelaktigast på längre sikt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 244 och II: 272 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionen II: 270 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Under detta statsutskottsutlåtande har behandlats en motion som jag tillsammans med några andra centerpartister har väckt under vårriksdagen. Jag konstaterar med tillfredsställelse det intresse, som visats från skilda håll för de viktiga problem, som sammanhänger med Sveriges kraftförsörjning. Det är också glädjande att konstatera att förberedelser har vidtagits för en mera översiktlig planering, som i princip skall omfatta hela landet, genom den överenskommelse som träffats av representanter för vattenfallsstyrelsen och naturvårdsdelegationen och som syftar till en god avvägning mellan naturvårds- och vattenkraftsintressena.

Jag är dock angelägen att understryka att min motion, som — vilket jag redan sagt — väcktes under vårriksdagen, hu-

Om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet

vudsakligen rör frågan om avvägningen mellan vattenkraft och olika slags värmekraft. Vattenkraften torde inte vara tillräcklig för att svara för den framtida kraftförsörjningen i landet, även om den utbyggs så långt det är möjligt, allra helst som man måste vänta en ökad efterfrågan på kraft. Det är därför nödvändigt att med stor uppmärksamhet följa frågan om avvägningen vid utbyggnaden av olika kraftkällor. Att bygga ut vattenkraften i ökad skala, om denna under alla förhållanden och i inte alltför avlägsen framtid kommer att förlora en stor del av sin nuvarande betydelse på grund av framstegen på teknikkens område, förefaller mig inte ekonomiskt motiverat. Dessutom spolierar man genom exploateringen av vattenkraften stora områden, som bl. a. från bygde- och naturvårdssynpunkt helst borde bevaras.

Vad man skulle vilja ha klart besked om är hur långt vattenkraften förslår i det långa loppet och om det är tekniskt-ekonomiskt att fortsätta att bygga ut denna kraftkälla eller om det i en relativt snar framtid kan väntas att vattenkraften kommer att ha en underordnad betydelse från kraftförsörjningssynpunkt. Om det sistnämnda är fallet, skulle stora värden kunna skyddas för framtiden genom en omprövning av avvägningsfrågan, och i det långa loppet skulle detta kanske visa sig ekonomiskt fördelaktigt.

Utskottet har med hänsyn till överenskommelsen mellan vattenfallsstyrelsen och naturvårdsdelegationen samt i avvaktan på statsmakternas slutliga ställningstagande till denna överenskommelse bedömt, att i vår motion framförda önskemål härigenom i väsentliga avseenden tillgodosetts. I stort sett är jag tillfreds med vad som framkommit i remissvaren av positivitet och strävan att nå en god lösning på problemet, och, herr talman, jag förutsätter att frågekomplexet från statsmakternas sida ägnas en sådan uppmärksamhet, att en från alla synpunkter nöjaktig avvägning sker mel-

lan olika kraftkällor vid planeringen av den framtida kraftförsörjningen.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran, m. m.;

nr 173, i anledning av väckta motioner om statsanslag till flyttningssättning åt folk- och småskollärare m. fl.; samt

nr 174, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av statsförvaltningen i syfte att ernå förenklingar och kostnadsbesparingar, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 175, i anledning av väckta motioner om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sundin* och *Torsten Andersson* (I: 457) samt den andra inom andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping (II: 528), hade hemställts, att riksdagen

Om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet

i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an- hålla, att en särskild parlamentarisk kommitté måtte tillsättas för kontroll av den statliga verksamhetens effektivitet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hem- ställt, att motionerna I: 457 och II: 528 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det finns kanske an- ledning att med några ord beröra detta utskottsutlåtande. Anledningen är att jag och några andra ledamöter är mo- tionärer i den fråga som nu skall be- handlas.

Motiven för motionerna behöver väl inte på något sätt understrykas. Det är — låt mig uttrycka det så — den rent märkliga historiska utveckling på detta område när det gäller särskilda verk in- om den statliga förvaltningen, som för- anlett oss att mot bakgrunden av kravet på renlärighet även i fråga om den stat- liga förvaltningsverksamheten medelst motionerna inte bara göra vår egen röst hörd utan även låta den inställning, som folk i gemen ute i landet har, komma till uttryck. Nu gör det mäktiga statsutskot- tet gällande, att med den omorganisa- tion inom förvaltningen, som ägt rum fr. o. m. den 1 juli 1961 — d. v. s. efter tidpunkten för motionernas avlämnande — finns det ingen anledning att till- sätta den parlamentariska kontrollkom- mitté, som vi ifrågasatt i motionerna. Vi- dare gör utskottet det uttalandet, vars riktighet jag inte betvivlar, att frågan har en konstitutionell karaktär och att man av det skälet inte finner sig ha an- ledning att tillstyrka motionerna.

För att erinra om frågans allvar vill jag bara, herr talman, helt summariskt påminna om vad som skett under de senaste åren. Låt mig börja med vatten- fallsstyrelsens byggnad i Räcksta och vad som hänt inom byggnadsstyrelsen. Låt oss förlänga förteckningen med att även nämna ordet »konstfackskolan», och varför inte även tala om operetten

»Operaskandalen»? Till det som timat kan allra sist nämnas SAS, vari även staten är intressent. Vi motionärer tror att även om den omorganisation inom förvaltningen som skett kan leda till vissa resultat, så kommer vi så små- ningom ändå därhän, att det måste vid- tas åtgärder av mer ingripande art än som hittills skett för att inte en fram- tida utveckling på detta område skall bli likartad med den, som vi nu hoppas att vi skall ha bakom oss.

Herr talman! När det föreligger ett statsutskottsutlåtande, till vilket inte fo- gats någon reservation, finns det ju ing- en anledning att yrka bifall till en mo- tion. Jag böjer mig för verkligheten och vill sluta, herr talman, med att uttala, att jag inte har något yrkande.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Eftersom motionären in- te har något yrkande, behöver jag inte gå in på själva problemet, jag vill bara säga att utskottet i sak håller med mo- tionärerna. Emellertid hänvisar vi till de två nya ämbetsverk som nyligen till- kommit. Vi utgår från att det är klokt att vänta på de erfarenheter som kan vinnas av dessa. De tillsattes så sent som den 1 juli 1961, så vederbörande verk har självfallet inte hunnit visa något re- sultat ännu.

Jag har vid upprepade tillfällen på denna plats talat för effektivisering, sparsamhet, rationalisering och allt vad det heter i den statliga verksamheten, så det är, som sagt, ingen skillnad i sak mellan oss.

Jag ber, herr talman, att helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevaran- de utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

Ang. luftföreningarnas inverkan på person och egendom

angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa påsvaror jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Thailand för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna lagutskottens memorial nr 1, angående av lagutskotten vidtagen ändring i de allmänna grunderna för ärendenas fördelning mellan lagutskotten.

Ang. luftföreningarnas inverkan på person och egendom

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 66, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om luftföreningarnas inverkan på människan samt om lagstiftning angående luftföreningar.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 162 i första kammaren av herr *Mårtensson m. fl.* och nr 188 i andra kammaren av herr *Svenning m. fl.*, om lagstiftning angående luftföreningar, samt

2) motionen nr 22 i andra kammaren av herr *Svenungsson* och fru *Eriksson* i Stockholm, om utredning av frågan om luftföreningarnas inverkan på människan.

I motionerna I: 162 och II: 188 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för införande i vårt land av lagstiftning mot luftföreningar.

I motionen II: 22 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

mätte anhålla, att frågan om luftföreningarnas inverkan på människan mätte göras till föremål för en skyndsamt utredning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 162 och II: 188, samt med bifall till förevarande motion, II: 22, mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om luftföreningarnas inverkan på person och egendom mätte utredas, samt

B. att motionerna I: 162 och II: 188, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A hemställt, icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Det är bara en liten detalj jag skulle vilja anmärka på med anledning av utskottsutlåtandet. Det är att man delvis skriver bort möjligheten av att ta upp denna fråga på ett internationellt plan. Emellertid sysslar Europarådet sedan ganska lång tid med denna fråga, och i en resolution nyligen begärdes att man skulle sammankalla en europeisk expertkonferens för att gå igenom detta problem. Jag skulle gärna ha sett — ehuru jag vet att det nu är för sent — att utskottet i skrivelse påmint Kungl. Maj:t om att Sverige borde vara med i denna konferens.

Visserligen har varje land sina egna problem, men delvis, t. ex. när det gäller de stora städerna, är problemen ganska likartade.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 67, i anledning av väckta motioner om höjning av maximihastigheten för vissa tunga fordon, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 maj 1961 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 118, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen godkänna, att skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut från och med den 1 juli 1962 finge sammanföras till en enhet, benämnd skogshögskolan, samt godkänna av Kungl. Maj:t i övrigt framlagda förslag och riktlinjer för upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område.

Kungl. Maj:t hade bland annat förordat en uppdelning av den nuvarande arbetsläreavdelningens forsknings- och undervisningsuppgifter i två delar, varav den ena skulle omfatta en teknologisk-maskinteknisk sektor och den andra delen en driftsorganisatorisk-drifts-ekonomisk sektor. Enligt departementschefens mening borde de båda delarna med hänsyn till uppgifternas vikt var för sig förestås av en professor. De båda professurerna hade föreslagits skola benämnas skogsteknik I och II och ansåges böra ingå i en och samma institution, benämnd institutionen för skogsteknik. Den tekniska undervisningen, skogsteknik I, hade föreslagits förlagd till Garpenberg i Dalarna.

I samband med handläggningen av denna proposition hade utskottet behandlat härefter avgivna, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 684, av herr *Hansson, Nils*, och II: 815, av herr *Wachtmeister*, vari hemställts, att riksdagen måtte bifalla propositionen med de ändringarna, att skogsteknik I benämndes *praktisk skogsteknik*, att skogsteknik II benämndes *ekonomisk skogsteknik*, att frågan om det första studieårets (garpenbergsårets) förlägg-

ning och organisation återremitterades till 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté för vidare utredning i samband med den prövning av byggnadsfrågorna, som kommittén själv aviserat, varvid samråd om möjligt borde äga rum med den av skogsstyrelsen tillsatta utredningen och med skogsarbetsstudieorganisationernas centralråd;

2) de likalydande motionerna I: 685, av herr *Mattsson, Torsten*, och II: 816, av herr *Johansson* i Dockered;

3) de likalydande motionerna I: 686, av herr *Mattsson, Torsten*, samt II: 817, av herrar *Larsson* i Norderön och *Fäll-din*; ävensom

4) de likalydande motionerna I: 687, av herr *Sundin*, och II: 818, av herr *Gustavsson* i Alvesta.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning godkänna, att skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut från och med den 1 juli 1962 finge sammanföras till en enhet, benämnd skogshögskolan;

2. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 687 och II: 818 godkänna, att undervisningen och forskningen inom ämnesområdet skogsteknik i enlighet med vad i utlåtandet angivits skulle ombesörjas inom en institution;

3. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 684 och II: 815, såvitt nu vore i fråga, godkänna, att de i institutionen för skogsteknik ingående sektorerna tills vidare skulle benämnas skogsteknik I och skogsteknik II;

4. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 685 och II: 816, såvitt nu vore i fråga, godkänna, att obligatorisk förpraktik och kompletteringskurs för inträde till skogsskola ej längre skulle uppställas såsom inträdeskrav för sökande till skogshögskolan;

5. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motio-

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

nerna I: 684 och II: 815 samt I: 685 och II: 816, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna, att undervisningen vid skogshögskolan under såväl det första studieåret i Garpenberg som därefter skulle anordnas i enlighet med vad i utlåtandet föreslagits;

6. lämna utan åtgärd motionerna I: 686 och II: 817 om inrättande av en laboratur i skoglig företagsekonomi vid skogshögskolan;

7. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning godkänna av utskottet i utlåtandet i övrigt framlagda förslag och riktlinjer för upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område.

Reservation hade anmälts av herr *Jonasson*, som dock ej antytt sin mening.

Vid utlåtandet hade jämväl fogats ett särskilt yttrande av herrar *Nils Hansson*, *Antby*, *Östlund*, *Uno Olofsson*, *Nilsson* i Lönsboda och *Ringaby*, rörande frågan om Garpenbergs lämplighet såsom förläggningssort för en vetenskaplig forskningsinstitution.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! När man under några år har följt och i någon mån också deltagit i den livliga diskussionen om riktlinjerna för upprustning och reformering av forskningen och den högre undervisningen på skogsbrukets område, känns det onekligen skönt när ärendet nu ligger på riksdagens bord för ett slutligt avgörande. Det finns också mycket positivt såväl i propositionen som i utskottets utlåtande, som jag tror skogsbrukets företrädare har anledning att vara tacksamma för. Men som vanligt, när det är delade meningar och man måste jämka samman, är väl ingen av dem som är helt tillfredsställd med det slutliga förslag som jordbruksutskottet lagt fram för riksdagens godkännande. Utskottet är också i några punkter tveksamt om man har funnit den bästa lösningen, men någon direkt erinran har inte riktats mot propositionens uttalanden och förslag.

Personligen hade jag nog önskat ytterligare ett eller annat förtydligande i utskottets skrivning utöver de yrkanden jag framställde vid justeringen och som utskottet har godtagit, men då man tycks vara enig om själva tolkningen av texten, har jag på ett undantag när inte anfört någon reservation, utan godtagit texten i föreliggande skick. Av det till utlåtandet fogade särskilda yttrandet framgår i vilket avseende den minoritet av utskottet som jag tillhör inte har kunnat dela majoritetens uppfattning. Det gäller frågan om Garpenberg såsom given förläggningssort för en skogsteknisk forskningsinstitution.

Det av 1956 års skogshögskole- och skogsforskningskommitté framlagda betänkande, på vilket propositionen grundar sig, rönt kritik speciellt i ett avseende, nämligen därför att det inte ansågs tillfredsställa behovet av ökade resurser för forskning och undervisning i de tekniska och driftekonomiska ämnen. Härvidlag har departementschefen i propositionen tillmötesgått kritikerna i så måtto att statsrådet ökat antalet professorer i ämnet skogsteknik till två, av vilka den ena skall placeras vid skogshögskolan i Stockholm och den andra föreslås placerad vid Garpenberg i Dalarna, dit skogshögskolans inledande undervisningsskede också avses bli förlagt.

Denna förstärkning av ämnet skogsteknik — det hette tidigare arbetslära — har givetvis rönt en allmän uppskattning. Viss kritik har dock riktats mot själva organisationen — en institution med två professorer placerade på 20 mils avstånd från varandra — men framför allt har Garpenbergs lämplighet såsom förläggningssort för ett skogstekniskt forskningscentrum ifrågasatts.

Denna förläggningsfråga har inte kunnat bli föremål för remissförfarande, inte heller har man vid propositionens utarbetande inom departementet kunnat förutse att det senare skulle tillkomma omständigheter, som i hög grad inverkar på frågans bedömning. Jag syftar då speciellt på att Kungl. Maj:t efter framställning av skogsstyrelsen och sty-

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

relsen för Skinnskattebergs skogsmästarskola den 15 september i år har uppdragit åt skogsstyrelsen att verkställa utredning bland annat beträffande anordnande av teknisk utbildning i fråga om skogsbrukets maskiner för att tillgodose behovet av en sådan utbildning vid skogsmästarskolan, våra skogsskolor och skogsbruksskolor. Vidare har en framställning gjorts från de landsomfattande arbetsstudieorganisationernas centralråd. Det har meddelats därifrån, att man planerar en central försöksstation och utbildningscentral av betydande storlek, vilket givetvis också får viss inverkan på frågan om skogshögskolans organisation i detta avseende. Denna central, som arbetsstudieorganisationerna tänker bygga ut, är ännu inte bestämd till platsen. Det förefaller mycket sannolikt att en samordning av de nu nämnda utbyggnadsplanerna skulle kunna innebära en rationalisering och medföra avsevärda kostnadsbesparingar. Likaså förefaller det som om betydande vinster kunde göras i fråga om forsknings- och utbildningsbetingelser. I berörda kretsar förefaller man helt ense härom.

När så Garpenbergs förutsättningar som förläggningssort skall bedömas, kan det visserligen vara riktigt att, som utskottet säger, platsen har tillfredsställande övningsområden och att i viss mån redan gjorda investeringar talar för att Garpenberg även i fortsättningen bör utnyttjas för skogshögskolans behov. Dessa förutsättningar synes mig dock näppeligen väga så tungt, att det kan anses försvarligt att bygga ut just Garpenberg. Byggnaderna där är såväl otillräckliga som till större delen otidsenliga. Deras värde i det framtida byggnadskomplexet — det rör sig om miljonbelopp — bör därför icke överskattas.

När utskottet sedan påstår att Garpenberg ligger väl till ur kommunikationssynpunkt, måste det betecknas som ett oförsiktigt uttalande. Garpenbergs läge är tyvärr ogynnsamt — jag säger tyvärr, ty jag är känslomässigt djupt

fäst vid platsen — isolerat, avlägset från tätort och med dåliga kommunikationer. Det säger sig självt att en institution för såväl forskning som undervisning är mycket beroende av goda kommunikationer och tillgång till de olika service-möjligheter som en närbelägen tätort kan bjuda, för att nu inte tala om hur mycket lättare bostadsfrågor, skolgång etc. kan lösas.

Detta är, herr talman, i korthet några av de skäl som föranlett herr Wachtmeister och mig att i en motion hemställa om återremiss av ärendet Garpenberg till skogshögskole- och skogsforskningskommittén. Vi visste inte när motionen skrevs att denna kommitté redan var upplöst. Prövningen torde väl därför nu få komma till stånd i annan ordning.

Det är i första hand för att informera kammaren och givetvis för att bringa min och mina meningsfränders uppfattning i detta ärende till jordbruksministerns kännedom, som jag tagit till orda. Själv är jag snarast förvånad över den allmänna uppslutning kring herr Wachtmeisters och min motion, som tyvärr alltför sent kommit till uttryck. I dag synes snart sagt alla den skogstekniska forskningens utövare och intressenter liksom det praktiska skogsbrukets företrädare vara ense om att Garpenberg kan visa sig bli en allvarlig felinvestering, och för en sådan vill inte vi under-tecknare av det särskilda yttrandet dela något ansvar.

Herr talman! Jag har givetvis inget yrkande.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall inte ingå i något svaromål på herr Hanssons inlägg, utan det får väl någon annan representant för utskottet göra. Jag har begärt ordet eftersom jag antecknat en blank reservation under jordbruksutskottets utlåtande.

Min reservation är föranledd av att det i propositionen föreslås att nuvarande fordran på obligatorisk förpraktik för

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

inträde vid skogshögskolan skall slopas och att den förberedande skogskursen skall avskaffas. Enligt propositionen skall dock hänsyn tas till sökandes eventuella skogspraktik, förvärvad på frivillig väg, som skall åsättas ett visst poängvärde. Detta sistnämnda kan i och för sig vara bra, men jag anser att den föreslagna ändringen innebär en försämring. Blivande jägmästare bör för sin framtida gärning ha praktisk insikt i skogsarbetarnas arbetsförhållanden. Jag tror att denna praktiska del är en skola som är lika nödvändig som någon annan utbildning. Härtill kommer att man enligt min uppfattning begär en viss mannämån mot de inträdessökande som nu är ute och praktiserar i avsikt att söka inträde vid skogshögskolan enligt hittills tillämpade bestämmelser.

Då jag emellertid tycks vara ganska ensam i utskottet om denna uppfattning har jag inte ansett det vara någon idé att reservera mig mot förslaget. Jag har med dessa ord endast velat klargöra min inställning i denna del.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Eftersom ingen av de föregående talarna har haft något yrkande skall jag fatta mig synnerligen kort och endast i någon mån bemöta herr Hansson och det särskilda yttrandet vari man uttalar en viss oro för förläggningsen till Garpenberg, som man betraktar som en felinvestering.

Förslaget har ju föregåtts av en utredning, som har varit ute på remiss till alla myndigheter. Ingen har därvid, enligt de uppgifter vi fått, anfört sådana farhågor och betänkligheter som nu kommit till uttryck i det särskilda yttrandet. Propositionen lades på riksdagens bord i slutet av maj innevarande år, och den har behandlats av utskottet under hösten. Man har alltså haft synnerligen god tid på sig att ta ställning till propositionen, men ingenting har avhörtts förrän i slutskedet, när utskottets

utlåtande skulle justeras. Då kom skrivelser på denna punkt.

Jag har velat anföra detta och vill bara som slutsats säga, att de herrar som här skickat skrivelser till riksdagens jordbruksutskott är litet väl sent ute, och inte nog med det, utan också har vaknat synnerligen sent.

Dessutom kan jag nämna att majoriteten av utskottet vid ärendets behandling blivit fullt och fast övertygad om att det här inte kommer att bli en felinvestering. En sådan här institution måste väl ändå förläggas i närheten av skogen, där eleverna skall praktisera och skolas för sina blivande uppgifter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! I anledning av vad herr Hjalmar Nilsson sade vill jag bara påpeka, att 1956 års utredning inte har kommit med förslaget att förlägga en institution till Garpenberg. Det förslaget kom i samband med att departementschefen beslöt inrätta två professurer i ämnet skogsteknik. Förslaget till placering har utarbetats inom departementet och, som jag antar, i visst samråd med den tekniska professorn vid skogshögskolan. Något remissförfarande har detta förslag inte blivit utsatt för.

Däremot är herr Hjalmar Nilssons anmärkning att kritikerna vaknat för sent riktig. Propositionen har legat på riksdagens bord sedan i maj, och först i sista stadiet, alltså när det var för sent, kom den kritik av Garpenberg som jag här redogjort för. Jag beklagar detta, och jag är lika förvånad som herr Nilsson över att man inte tidigare har givit uttryck för denna motsatta uppfattning om Garpenbergs lämplighet, men vi behöver inte vidare diskutera den saken. Om institutionen skall förläggas till någon annan ort, måste det givetvis vara en ort i närheten av skog och lämpliga övningsområden, alldeles som Garpenberg.

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

Jag skall nu inte upprepa alla de andra skäl som jag anförde. Jag tycker emellertid att det med hänsyn till både det allmännas och skogsbrukets och skogshögskolans intresse är angeläget att statsrådet omprövar ärendet. När jag de senaste veckorna haft tillfälle diskutera denna sak med åtskilliga skogsbrukets och skogshögskolans företrädare, har jag blivit förvånad över hur enstämig kritiken av Garpenberg är. Jag vill inte utesluta att Garpenberg trots allt kan visa sig vara den bästa lösningen, men det finns så mycket som talar för att en annan lösning vore bättre, att jag anser att man bör göra en noggrann undersökning av alternativa möjligheter för att finna den bästa. Det är alltså inte direkt i polemik mot herr Nilsson jag yttrar detta. Den kritik som han har anfört måste jag i viss mån instämma i.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag vill hänvisa herr Hansson till den motivering som utskottet anför på s. 7. Där åberopas departementschefens yttrande i propositionen, vilket utskottet stryker under, och sedan tilläggs: »Skulle utvecklingen visa att ett särskilt övningsrevir längre fram är en bättre lösning, bör enligt departementschefens mening beslut därom kunna fattas när så visar sig påkallat.»

Sedan vill jag ställa en fråga: Kan man betrakta Garpenberg som en ocentralt belägen plats för den undervisning och forskning som skogshögskolan skall bedriva? Om jag inte erinrar mig fel ligger Garpenberg bara ett par mil från Hedemora stad. Man kan väl inte beräkna att kunna finna ett övningsfält på ett domänstyrelsens revir, som ligger närmare en stad än ett par mil — man skulle möjligen kunna finna någon sådan ort på något håll, men nog torde det vara ganska svårt. Vidare är det ju meningen att man även skall hålla kontakt med de enskilda skogsbolagen för att få tillfredsställande kännedom om förhållandena inom en modernt arbe-

tande skogsförvaltning. Det är väl också ett plusvärde i detta sammanhang.

Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Bara ett par ord!

Frågan om ett övningsrevir, som skall tas upp senare, har inget samband med Garpenberg. Jag har bott på Garpenberg ett helt år och återkommit dit i andra sammanhang, senast för ett par år sedan, så jag tror jag vågar bedöma Garpenbergs lämplighet. Jag vill bara tillägga, att övningsförhållandena, som är Garpenbergs plus, givetvis skall vara likvärdiga på alternativa platser, men andra önskvärda förutsättningar, som inte står att finna på Garpenberg, måste man söka på annat håll.

Herr Svedberg nämnde sambandet med de större skogsbolagen. Jag vet inte om han har läst den framställning som kom från de stora skogsbolagen genom arbetsstudieorganisationernas centralråd till jordbruksutskottet — skrivelsen har tyvärr inte föredragits i utskottet — men jag skulle vilja rekommendera herr Svedberg att ta del av denna skrivelse. Den stöder helt de åsikter som jag i dag har framfört här i kammaren och bolagens liksom domänstyrelsens stora intresse för den skogstekniska forskningen och utbildningen.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att delta i den här debatten, men jag måste bekänna att jag har blivit alltmer förvånad över de starka betänkligheter som herr Hansson har anfört mot Garpenberg. När man läser det särskilda yttrandet och hör herr Hansson här, får man nästan ett intryck av att Garpenberg skulle vara en ren förvisningsort för lärare och andra. Det är inte på det sättet. Säger man någonting sådant, måste det bero på att man bedömer det strikt från Stockholms horisont och inte ser till vad det verkligen rör sig om.

Ang. upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område

Avståndet mellan Krylbo och Garpenberg är drygt två mil, och restiden från Stockholm till Krylbo är drygt en och en halv timme. Också från Stockholm sett ligger alltså Garpenberg ganska väl till.

Det har skymtat fram i förbigående, att det skulle vara svårt att få lärare till Garpenberg. Hedemora ligger emellertid två mil därifrån och Avesta två mil därifrån, och det finns gymnasium på båda orterna. Garpenberg har i dag personal som varit där hela livet och trivts utomordentligt gott. Det har aldrig varit svårt att få revirförvaltare till Garpenberg, utan det har varit en ort som man gärna har sökt sig till. Jag tror att om det inrättas en professur vid institutionen i Garpenberg, blir det inte svårt att få intresserad personal att söka en sådan tjänst. Skogshögskoleeleverna trivs också väl det året de är i Garpenberg. Det intrycket får man i varje fall om man bor i bygden och känner till förhållandena där. Det finns skog där. Statens skogsindustrier har en anläggning, som inte ligger mer än en och en halv mil därifrån, och eleverna kan alltså på nära håll följa olika delar av skogsvården, skogens förädling och även förvaltningen av ett revir. I Garpenberg finns således alla möjligheter som man kan önska i det avseendet.

Herr Hansson sade att han hade sitt hjärta i Garpenberg, och jag tror också att förnuftet talar för Garpenberg. Jag tror därför inte att det finns någon anledning för statsrådet att fundera om alltför mycket när det gäller detta problem. Statsrådet kan nog med starka skäl vidhålla den uppfattningen att Garpenberg alltså är en lämplig förläggningsort för skogshögskolans elever.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Jag hade nästan väntat mig detta inlägg från Dalahåll. Herr Carlsson skall komma ihåg att det är fråga om att förlägga en professur och en forskningsinstitution till Garpenberg. — Förlaggningsen på Garpenberg kom-

mer sannolikt alltid att utnyttjas för något skogligt ändamål.

Herr Carlsson sade att jag var ensam om min uppfattning. Jag ber att få överlämna en skrivelse, som herr Carlsson kan läsa privat efteråt och som bevisar att jag bara är en av många, många som hyser den uppfattning som jag här förfäktat.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara ge uttryck åt den uppfattningen att det är förvånande att vi så enigt kunnat samla oss bakom den proposition som avlämnats angående skogshögskolans omorganisation. Jag vill betrakta detta som ett gott omen för att vi verkligen alla är intresserade av och förstår skogens värde men också förstår betydelsen av att denna nationaltillgång verkligen också får del av den forskning, den undervisning och det kunskapsspridande som är nödvändigt.

Den som följt utvecklingen av denna fråga blir litet förvånad. När kommittén lade fram sitt betänkande kastade sig skogsfolket över kommittéutlåtandet, och det blev nästan någonting av en »stormfällning» i angreppet mot betänkandet. Sedan remissyttrandena avgivits lades så propositionen någon av de sista dagarna i maj månad. Den har sedan legat hela sommaren, och motionstiden utgjordes av några dagar sedan vi samlats den 16 oktober. Det var först sedan motions-tiden utgått och sedan utskottet fattat sitt beslut som man kom med sina erinringar, och jag håller med herr Hansson, herr Hjalmar Nilsson och herr Svedberg om att man var väl sent ute.

Jag vill tillägga att det är för mycket begärt att vi skall gå ifrån Garpenbergsförslaget när man inte från något håll, t. ex. inom Svenska skogsvårdsförbundet som är intresserat för saken, har gjort någon undersökning för att få fram ett annat alternativ. Man kan väl inte här bara säga att vi skall avstå från Garpenberg och ta någonting annat i stället när vi inte vet vad detta någonting annat är. Sasom herr Svedberg mycket riktigt

Ang. vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation

påpekat har utskottet sagt att det ligger i Kungl. Maj:ts hand att ta andra revir och att kanske också få övningsskogar på annat håll. Jag vill till kammarens protokoll göra det uttalandet att om skogsbolagen i landet är så intresserade av denna sak som det sägs skall det väl också vara möjligt att förmå dem att på bolagsskogarna upplåta den mark som kräves för forskning och försöksverksamhet.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 oktober 1961 dagtecknad proposition, nr 183, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att med verkan från och med den 1 januari 1962 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för hushållningssällskapsorganisationen, vilka angivits i propositionen, *dels* godkänna de övriga förslag i fråga om hushållningssällskapsorganisationen, som i propositionen framlagts, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen föranledda ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente ävensom utfärda de övergångsbestämmelser, som bleve erforderliga i anslutning till dessa ändringar, *dels* ock godkänna vad i propositionen förordats rörande bidrag av utjämningsavgifter å mjölk, grädde och ost till vissa kostnader för mjölkavkastningskontroll, m. m.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 694, av herrar *Johansson, Anders*, och *Olofsson, Uno*, samt II: 834, av herrar *Antby* och *Jönsson* i Ingemarsgården,

2) de likalydande motionerna I: 695, av herr *Schött m. fl.*, och II: 836, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 696, av herr *Akesson*, samt II: 835, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Antby*,

4) de likalydande motionerna I: 703, av herr *Hermansson m. fl.*, och II: 844, av herr *Grebäck m. fl.*,

5) de likalydande motionerna I: 704, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 845, av herr *Dahlgren m. fl.*,

6) de likalydande motionerna I: 705, av herr *Sveningsson m. fl.*, och II: 842, av herr *Hæggbloom m. fl.*,

7) motionen II: 841, av herr *Johanson* i Västervik, samt

8) motionen II: 843, av herr *Hedin m. fl.*

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 703 och II: 844, såvitt nu vore i fråga, ävensom motionerna I: 695 och II: 836 samt I: 704 och II: 845, bemyndiga Kungl. Maj:t att med verkan från den 1 januari 1962 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för hushållningssällskapsorganisationen, vilka angivits i utlåtandet;

II. att motionerna I: 705 och II: 842, såvitt de avsåge frågan om lönegradsplacering av hemkonsulent- och kamrerartjänster i hushållningssällskapsorganisationen, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 703 och II: 844, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente ävensom utfärda de övergångsbestämmelser, som bleve er-

Ang. vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation

forderliga i anledning av vad i utlåtandet föreslagits;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 696 och II: 835 samt I: 703 och II: 844, sistnämnda motionspar såvitt nu vore i fråga, godtaga vad i utlåtandet anförts rörande kontakter mellan lantbruksstyrelsen och representanter för trädgårdsnäringen;

V. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 703 och II: 844, såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionerna I: 694 och II: 834 samt I: 705 och II: 842, båda motionsparen såvitt nu vore i fråga, godkänna vad i utlåtandet föreslagits rörande förfarandet vid tillsättande av chefstjänster vid hushållningssällskapen ävensom angående sällskapens bokföring.

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna II: 841 ävensom I: 694 och II: 834, I: 703 och II: 844, I: 705 och II: 842, sistnämnda tre motionspar såvitt nu vore i fråga, godkänna de övriga förslag i fråga om hushållningssällskapsorganisationen som framlagts i utlåtandet; samt

VII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 843 samt I: 705 och II: 842, sistnämnda motionspar såvitt nu vore i fråga, godkänna vad i utlåtandet förordats rörande bidrag av utjämningsavgifter å mjölk, grädde och ost till vissa kostnader för nytt system för mjölkavkastningskontroll m. m.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! I motionerna I: 704 och II: 845 har bl. a. jag hemställt att å personalförteckningen för hushållningssällskapen skulle uppföras 26 befattningshavare i lönegrad Bo 1, vilket är en mera än departementet har föreslagit.

Avsikten med detta förslag är att den ytterligare befattningen skulle tilläggas den av de två sekreterarna i Kalmar län som blir övertalig genom sammanslagningen av de bägge hushållningssällskapen därstädes, intill den tidpunkt då

befattningshavaren avgår ur tjänsten eller eventuellt blir förordnad till chefs-tjänsteman hos annat hushållningssällskap. Jag vill motivera förslaget, herr talman, med en hänvisning till de besvärliga förhållanden som uppstår genom sammanslagningen av de båda sällskapen i Kalmar län; vi har ju två befattningshavare som självfallet anser sig i lika hög grad berättigade att erhålla den efter sammanslagningen enda kvarvarande tjänsten.

Jag vill alltså framhålla att det hade varit tacknämligt om utskottet funnit anledning att gå med på det förslag som framförts i denna motion.

Vad sedan gäller yrkandet i motionerna I: 695 och II: 836, som avser ytterligare tre assistenttjänster i lönegrad 17 för att fylla de vakanser som eventuellt uppstår i norra delen av Kalmar län, vill jag säga att det även där skulle ha varit ytterst tacknämligt, herr talman, om utskottet kunnat tillstyrka förslaget. Det råder kanske speciellt i norra delen av Kalmar län en ganska stark irritation på grund av den mot befolkningens vilja beslutade sammanslagningen av hushållningssällskapen. Genom ett bifall till yrkandet i motionerna hade man kunnat mildra övergångssvårigheterna.

Till sist vill jag endast uttrycka förhoppningen att det skall bli möjligt för här berörda myndigheter att åstadkomma goda övergångsförhållanden. Jag erinrar om jordbruksminister Netzéns uttalande här i kammaren i samband med beslutet angående hushållningssällskapens organisation, att han för sin del räknade med att servicen till jordbrukarna i Kalmar län skulle bli lika bra efter sammanslagningen som den varit tidigare, om inte ännu bättre. Nu har vi fått en ny jordbruksminister, och jag skulle gärna se att han vid något tillfälle vore villig att upprepa den förklaringen. I Kalmar län hoppas vi mycket av den förre jordbruksministerns uttalande — det är ju kungsord, som jag vid ett tillfälle har sagt, alltså någonting att lita på.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Ang. vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag vill endast framhålla att jordbruksutskottet i flera omgångar har rätt ingående diskuterat de problem som gäller Kalmar län. Därvid har vi kommit till den uppfattningen att det förslag som återfinns i propositionen och jämväl i utskottets utlåtande tillgodoser de krav som bör ställas. Skulle det visa sig att någonting fattas eller är skevt kommer nog den nye jordbruksministern, därom är vi övertygade, att vidtaga de åtgärder och framlägga de förslag som kan anses motiverade.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Jag ber endast att få meddela kammaren att det förekommer ett tryckfel i utskottets hemställan under I. Där står att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t »att med verkan från den 1 januari 1962 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för hushållningssällskapsorganisationen, vilka angivits i det föregående». Det skall vara »från och med den 1 januari 1962».

Den ändringen måste alltså, herr talman, göras vid beslutet i denna fråga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, beslöt kammaren bifalla utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan med rättande av det utav herr Nilsson, Hjalmar, omnämnda tryckfelet.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 369, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om brandfarliga varor.

Anmälades jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprustning av forskningen och den högre utbildningen på skogsbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i hushållningssällskapens organisation, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 373, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för bärgning m. m. av regalskeppet Wasa.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.29.

In fidem

K.-G. Lindelöw